

ERURSEN SHO'H, AGAR OGOHSEN SEN
AGAR OGOHSEN SEN, SHOHSEN SEN

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI NASHRI

1992-yil martdan chiqa boshlagan www.xabar.uz

УШБУ СОНДА:

ВИДЕОСЕЛЕКТОР

Лойиҳалар мониторинги
натижалари муҳокама
қилинди **3-бет**

ОЛИМЛАР ЭЪТИБОРДА

Математика институти:
Таълим ва илм-фан
уйғунлашади **4-бет**

ОБРАЗОВАНИЕ

Впервые вступительные
экзамены в университет
ИНХА в Ташкенте пройдут
онлайн **6-бет**

МУТОЛАА ЗАВҚИ

Қум остида қолган
муҳаббат **9-бет**

АБИТУРИЕНТЛАР ДИҚҚАТИГА!

Билишингиз керак бўлган
маълумотлар **11-бет**

ФАЗО

Япония учирган
тижорат ракетаси
денгизга қулади **12-бет**

КОРОНАВИРУС COVID-19

(18.06.2020, 17:30)

Жаҳонда коронавирусга
чалинганлар сони 8,47
миллион нафарга етди.
Ўғитгалар кесимида:

Шимолий Америка —
2 580 048 (30,5 фоиз)
Европа —
2 264 174 (26,7 фоиз)
Осиё —
1 752 919 (20,7 фоиз)
Жанубий Америка —
1 591 160 (18,8 фоиз)
Африка —
270 925 (3,2 фоиз)
Океания —
9 005 (0,1 фоиз)

Манба: Worldometer

Президент топшириғи: “ИННОВАЦИЯЛАРГА БАҲО БЕРАДИГАН ПАЙТ КЕЛДИ”

Президент Шавкат Мирзиёев пойтахтнинг Олмазор туманидаги Талабалар шаҳарчасида барпо этилган Инновацион ривожланиш вазирлигининг янги биносига 12 июн куни ташриф буюргани ҳақида хабар бергандик.

Инновацион ривожланиш вазирлиги 2017 йил 29 ноябрда ташкил этилган. Уша йилнинг декабр ойдан янги вазирлик учун бино қуришга киришилган эди. Ҳозирда бино қуриб бўлиниб, барча шарт-шароитлари билан тайёр ҳолга келди. Вазирлик 2,5 гектар майдонда жойлашган. Ертўла қавати би-

лан бирга 6 қаватдан иборат бино атрофида инновацион боғ барпо қилинган. Инновацион боғ майдони – 1,7 гектар, 24 турдаги манзарали дарахтлар ва гуллар, фаввора, ёзги амфитеатр ва иккита инновацион лойиҳалар ва технологияларни тақдимот қилиш майдони бор.

Президент ташрифи доирасида бир неча сайтлар муҳбирлари қаторида “Xabar.uz” муҳбири ҳам вазирликнинг янги биноси билан танишиб, Ўзбекистон Республикаси инновацион ривожланиш вазири академик Иброҳим АБДУРАҲМОНОВ билан суҳбатлашди.

УЧИНЧИ ТАШАББУС

ДАНҒАРАЛИКЛАР ҲАМ ЗАМОНАВИЙ ЎҚУВ МАРКАЗИГА ЭГА БЎЛДИ

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги давлат ҳокимияти органлари билан мустақкам ҳамкорликни йўлга қўйиб, республика миқёсида Рақамли технологиялар ўқув марказларини ташкил этишни давом эттирмоқда.

Бешта муҳим ташаббусни амалиётга жорий этиш борасида ёшларнинг мафкуравий иммунитетини кучайтириш, ижодий-интеллектуал салоҳиятини рўёбга чиқариш учун шароитлар яратиш, улар ўртасида компьютер технологиялари, дастурлаш асослари ва робототехника, компьютер ўйинлари ва киберспортни янада оммалаштириш, бу соҳада мутахассисларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш мақсадида Фарғона вилоятининг Данғара туманида ҳам Рақам-

ли технологиялар ўқув маркази очилди.

Туман ахборот-кутубхонаси маркази биносига жойлашган ушбу марказда кўркам ва шинам хоналар замонавий компьютер жиҳозлари билан таъминланди. Ўқув марказида йилига Данғара туманининг икки мингга яқин ёшларига ахборот технологиялари, дастурлаш, робототехника асосларини, замонавий рақамли технологияларни ўргатиш ҳамда бу соҳада мутахассисларни тайёрлаш мақсад қилиб белгиланди. Қолаверса, марказда ёшларни компьютер спорти (киберспорт)га жалб қилиш, унинг қондаларини ўргатиш, турли ўйинлар бўйича гуруҳларни шакллантириш, жамоавий ўйинлар амалиётини ташкил этиш, республика миқёсида мусобақалар ўтказиш ҳам кўзда тутилган.

Умуман олганда, 2020-2021 йилларда

вилоятда шундай 19та марказ очилиши режалаштирилган, жумладан, жорий йилнинг ўзида Бағдод, Риштон туманлари ва Фарғона, Қўқон ва Қувасой шаҳарларида Рақамли технологиялар ўқув марказлари ишга туширилади.

2 ХАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ

Jumadan
umagacha

► 12 июн куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Россия Федерацияси Президенти Владимир Путинни Россия куни билан табриклади.

► Хизмат кўрсатиш ва ички туризм соҳаларини ривожлантириш бўйича видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Мазкур йўналишда камидан 160 минг қўшимча иш ўрни яратиш имконлиги таъкидланиб, Бош вазир ўринбосарига ҳар бир туман ва шаҳар кесимида хизматлар соҳасини ривожлантириш дастурини ишлаб чиқиш топширилди. Бу соҳага 100 миллион доллар ёки 1 триллион сўмдан зиёд кредит ресурслари ажратилиши белгиланди.

Бу йилги битирувчиларни ўқиш ва ишга жалб этиш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилди.

► Ўзбекистонда 1997 йил намунасидаги 200 сўмлик ва 1999 йил намунасидаги 500 сўмлик банкнотлар шу йил 1 июлдан қонуний тўлов воситаси сифатида ўз кучини йўқотади. Бу ҳақда Марказий банк хабарида эслатиб ўтилди.

► "Низоларни муқобил ҳал этишнинг механизмларини янада такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида" Президент қарори қабул қилинди. Қарорга мувофиқ, 2020 йил 1 августдан бошлаб эксперимент тартибида Жисмоний ва юридик шахслар ҳамда давлат органлари ўртасидаги низоларни судгача ҳал қилиш бўйича апелляция кенгашлари ташкил этилади.

► "Хизматлар соҳасини қўллаб-қувватлаш чоратадбирлари тўғрисида" Президент қарори қабул қилинди.

► Қарорга мувофиқ, хизматлар соҳасини ривожлантириш учун тижорат банкларига Тикланиш ва тараққиёт жамғармасидан 100 миллион АҚШ доллари эквивалентида кредит ажратилади.

► Кредит маблағларининг камидан 20 фоизи аёллар ва ёш тадбиркорларга ажратилади.

► Давлат мактабгача таълим ташкилотларининг тарбияланувчиларни қабул қилишга пухта тайёрлаш, шу жумладан санитария-гигиеник қондалар ва хавфсизлик чораларини тўлиқ таъминлаш мақсадида уларнинг фаолиятига жорий йилнинг 1 августидан бошлаб рухсат берилади.

Президент топшириғи:

“ИННОВАЦИЯЛАРГА БАҲО
БЕРАДИГАН ПАЙТ КЕЛДИ”

Тизимли ёндашув керак

– Мен бошқарув тизимида ишламанман, олимларнинг ичидан катта бўлганман. Озгина вақт Фанлар академиясида вице-президент бўлиб фаолият кўрсатганман. Бу вазифага тайинланишимда илм-фан натижаларини иқтисодийга олиб чиқиш асосий муаммомимиз эканлиги айтилганди. Уч йиллик фаолиятимиз давомида муаммони ечишга уриндик, аммо ҳозир ҳам у долзарблигича турибди. Чунки бошқа давлатларда ҳам илмий натижаларни сотишнинг уникал бир механизми йўқ. Қачон талаб, бозор бўлсагина ишланма сотилади. Кўп ишланмаларнинг амалга ошмаслик хавфи (риски) жудаям юқори, чунки улар ҳали стандартга эга эмас, сертификациялашдан ўтмаган. Ишлаб чиқариш тармоқлари бу ишланмаларни олишдан қўрқади. Ундан кўра, бирор жойдан тайёрини олиб келиб ишлатишни афзал билишади.

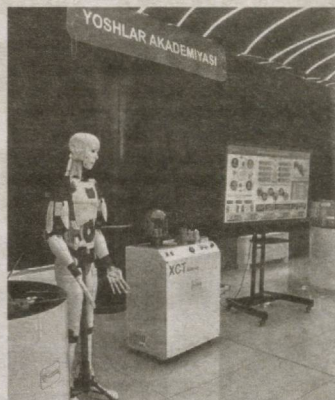
Шу сабабли ҳам 2017 йилда Президентимиз шундай фикрни айтган эди: “Биз бунга янгича ёндашув қилмасак, иш кетмайди, ҳамма ўзича шугулланипти, айниқса, олимларимиз кўп ишлар қилгани, амалга оширгани билан уларга ёрдам берадиган ташкилот, тизимли ёндашув, ёрдам йўқ”. 2017 йилнинг 2 декабрида давлатимиз раҳбари Олмазор туманига ташриф буюрганида, “Талабалар шаҳарчасида минглаб талабалар, ўқитувчилар бор, уларга шароит яратишимиз керак. Инновация барибир ёшлардан чиқади. Уларга бир майдонча яратайлик. Янги ташкил қилинган Инновация вазирлиги ҳам шу ерда жойлашсин”, деб топшириқ берган эди. Уша пайтда бу бинонинг дастлабки чизмалари ҳам бор эди. Бу ерда гоёларни муҳокамадан ўтказиб, уларни такомиллаштириб, маблағни бериб, ишлаб чиқаришини ташкил қилиб бериб, кейин катта бизнесга қўйиб юбориш керак. Шунинг учун ҳам вазирлик шу ерга келиши зарур. Бу ерда илмий-амалий марказ, замонавий лабораториялар бўлади, дейилган эди.

Ғоя эркинлиги

– Мана бугун шу концепцияда белгиланган ишлар амалга ошди. Уша пайтда бинони қуришда дунё тажрибасини ўрганиллар, деб айтган эди Президент. Хориждаги шундай марказлар бориб қўрилди. Мана шу ўтирган жойимиз ҳам муҳокама майдони – амфитеатр шаклида. Бу ер ҳамма учун очик майдон бўлиши керак эди. Дунё тажрибасидан олдик, бу ерда гоё эркинлиги бор. Бу ерда 200дан ортиқ одам сигади. ҳамма илгор технологик қурилмалар ўрнатилган.

Вазирлик биносида видеоомлоқотлар, мастер-класслар, гуруҳ-гуруҳ бўлиб муҳокамалар ўтказиш мумкин. Қолаверса, ёзининг иссиқ кунларида бу ерга кириб, бепул Wi-Fiга уланиб, интернетдан фойдаланса бўлади. Бинога кирсангиз, ақлли технологиялар сизга телефонингиз орқали ҳамма маълумотларни беради.

Мисол учун, ана шу турган гулга ҳам телефонингизни тутсангиз бўлди, ўзи ҳақидаги маълумотни беради. Вертикал боғни, селфи майдонини, лабиринтни

қўришингиз мумкин, бу ердаги ақлли технологиялар, йўл кўрсаткичлар сизни керакли манзилга олиб боради. ҳеч кимдан сўраб ўтирмайсиз, ўзингиз учрашмоқчи ходим ҳақида инфокиоскдан маълумот оласиз.

Биринчи қаватда доимий кўргазмалар, робототехника бурчаги, юқори қаватда илгор лабораториялар бор. “Ёшлар академияси” фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг ишланмалари гоёдан тортиб, тайёр бизнесгача бўлган ҳолатда намойиш қилинади. Ақлли банк, тиббиёт, қишлоқ ҳўжалигига оид технологиялар маҳаллий ва хорижийки, дунёнинг энг ноу-хау ишланмалари намуналари жамланган. Болалар учун илм-фан технологиялари ҳам ўрин олган.

Кутубхонамизда уч мингдан ортиқ китоблар, беш мингдан зиёд QR-кодли китоблар бор, Алишер Навоий номидаги кутубхонадан тўғридан-тўғри 100 мингдан ортиқ китобни махсус технологиялар ёрдамида кўчириб олиш имкони яратилган. Дарсликлар, кинофилмлар ҳам бор бу ерда. Буларни ҳаммага кўрсатишни мақсад қилганмиз. Биринчи қаватнинг мақсади шу, кимдир гоё билан келса, уни қўллаб, шу гоёсини амалга оширишга ёрдам берамиз. Ёки бўлмаса, ўзимиздаги инновацион ишланмаларни кўрсатиб, келувчиларни ҳам ана шундай инновациялар қилишга ундаймиз, хуллас, илм-фанга қизиқтиришга ҳаракат қиламиз.

Бинонинг ертўла қаватида аэрокосмик тадқиқотлар ва 3D прототиплаштириш бўйича иккита янги ўқув лабораторияси, ходимлар учун тренажёр ва тиббий хизмат кўрсатиш хоналари бор. Аэрокосмик тадқиқотлар лабораториямизда эса ўқувчилар ер сунъий йўлдошини ўзлари йиғиб, учуриб қўришлари мумкин. Бу ерда “Кўёш” ҳам, “Ой” ҳам бор, шундай муҳит яратилган.

Марказда эллиқдан ортиқ ходим ишлайди. Уларнинг вазифаси гоёларни амалга ошириш, керак бўлса ишланма эгаларига Интеллектуал мулк агентлиги ёрдами билан ана шу ишланмаларни патентлашга кўмак беришади.

Ишланмалар
тижоратлаштирилсагина
фойда келтиради

– Президентимиз томонидан шундай топшириқ бўлди: биринчидан,

ҳамма прототиплар яхши, энди ишлаб чиқарилишини йўлга қўйиб, сотиш, яъни тижоратлаштиришни кенгайтириш керак. Иккинчидан, олдимизга худуддаги барча ОТМларни шу ерга боғлаш, уларнинг илмий ишлар, инновациялар бўйича проректорларини ҳар ўн кунда ўқитиш масаласи қўйилди. Энг катта топшириқ шу бўлдики, Фанлар академияси билан интеграцияни йўлга қўйиш. Фанлар академиясида кўплаб ишланмалар бор, биз уларни тижоратлаштиришга ёрдам беришимиз керак.

Бизда ишлаб чиқилган
тест коронавируснинг
20та турини 99 фоиз
аниқлай олади

– Пандемия пайтида Илгор технологиялар марказида коронавирусни аниқлайдиган 50 мингта тест ишлаб чиқдик. Ҳозир бир ойда 100 мингта тест тайёрлаб беришга имконимиз етади. Хориждан битта тест 16-17 долларга келтирилса, бизда тайёрланган тест икки борабар арзон – 8 долларга тушади. Бизда ишлаб чиқилган тест коронавируснинг 20та турини 99 фоиз аниқлай олади. Олимларимизга вакцина ишлаб чиқишга топшириқ берилган. Йил якунига қадар бу борада “йўл харитаси”ни ишлаб чиқиб, аниқ стратегик йўналишни белгилаб олишимиз керак.

Афсуски, ишланма
эгаларида нотўғри
тушунча бор

– Бугун давлатимиз раҳбари яна бир топшириқ берди, ҳар бир тармоққа баҳо берадиган пайт келди, улар инновацияларни ишлаб чиқяптими, деган саволларга жавоб берадиган вақт келди, деб айтди. Энди вазирлик ана шу тахлилини қилиб бериши керак.

Стартап лойиҳаларни ҳам молиялаштиришимиз. Бугунгача 30дан зиёдини молиялаштирдик. Лойиҳаларни молиялаштиришда хусусий сектор, венчур фондлар маблағларни ҳам жалб қилиш мумкин. Ўзи илмга пул берилади, бу билим бўлади. Билим сотилса, инновация бўлади. Инновация вазирлиги инновацияни тижоратлашга ёрдам беради, ишланма эгаси бундан манфаатдор.

Ҳозир ишланма қилган одам уни сотса 40 фоизини, унинг жамоаси 30 фоизини олиши йўлга қўйилди. Ёки бўлмаса, ишланма эгаси ўз ишини патентласа, уни энг кам иш ҳақининг 10 баробари миқдорда раббатлантириш тизими жорий қилинди. Буям манфаатдорлик. Аммо афсуски, ҳалиям ишланма эгасида бозорга ўзим чиқишим керак, деган тушунча йўқ. Ишланма эгаларида Инновация вазирлиги ишланмани тижоратлаштириш, деган нотўғри тушунча бор. Аслида вазирлик унга бозорни топши, техник ҳўжжатларини тайёрлашда ёрдам бериши керак. Шундай тушунмовчиликни, номувофиқликларни бартараф этиш мақсадида тегишли қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди. Албатта, келгусида бундай тушунмовчиликларга чек қўйилади.

Андижон шаҳрида 20 миллиард сўм ҳамда Марғилон шаҳрида 8,4 миллиард сўм бўлган замонавий инфратузилмага эга технопарклар ишга туширилди.

ортиқ янги иш ўринлари яратилиши, 100дан ортиқ дастурий маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи резидентларни жойлаштириш, дастурий маҳсулотлар экспортини йўлга қўйиш орқали ушбу ҳудудларнинг АКТ хизматлари ҳажмини камида икки баробарга ошириш режалаштирилган.

Маълумотларга кўра, жорий йилнинг биринчи чорагида Андижон вилоятида ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасида 35та, Фарғона вилоятида эса 38та янги корхона ташкил этилган. Айтилган даврада Андижон вилоятида 164та, Фарғона вилоятида 120та дастурий маҳсулотлар ишлаб чиқувчи корхона мавжуд. Ҳар икки вилоятда давлат рўйхатидан ўтган 1500дан ортиқ ИТ-корхоналар бўлиб, улардан 284таси дастурий маҳсулот ишлаб чиқариш билан шуғулланмоқда.

Видеоселектор давомида тизимдаги барча ташкилотларга электрон ҳукумат ва рақамли иқтисодиёт бўйича соҳа олдиға қўйилган вазифаларнинг ижросини таъминлаш, вазирлик марказий аппаратидаги маъсул бошқарма ва бўлимлар ҳам тегишли йўналишда ҳудудлардаги муаммо ва долзарб масалалар ечимига эътибор қаратиши, ҳудудий бошқарма бошлиқларининг раҳбарлик, ташаббускорлик ва ташкилотчилик қобилиятларини баҳолаш, давлат раҳбарининг вилоятларга ҳар бир

ташрифи доирасида Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги "Ўзбектелеком" акциядорлик компанияси ва "Ўзбекистон почтаси" акциядорлик жамиятининг энг камида биттадан тўртта даражасидаги боғламаларини барча кўрсаткичлар бўйича намунавий қилиб тақдимот ташкил этиш вазифаси белгиланди.

Йиғилиш давомида ҳудудий бошқарма бошлиқларининг вазирлик марказий аппаратидаги маъсул бошқарма ва бўлимлари билан ҳамкорликда рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукумат тизими бўйича устувор лойиҳалар ва вазифалар ижросини ташкил этиш, телекоммуникация инфратузилмасини бугунги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда янада ривожлантириш масалаларига эътиборни кучайтириш бўйича топшириқлар белгиланди.

ЛОЙИҲАЛАР МОНИТОРИНГИ НАТИЖАЛАРИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигида Андижон ва Фарғона вилоятларида соҳа корхона ҳамда ташкилотлари томонидан кўрсатилган хизматлар сифати ва ҳажмини ошириш, юридик ва жисмоний шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш, ижро интизоми талабларининг бажарилиши юзасидан видеоселектор йиғилиши бўлиб ўтди.

Унда президентимиз томонидан мамлакатимизда иқтисодиёт тармоқлари ва давлат бошқарувиға замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва электрон ҳукумат тизимини кенг жорий этиш, телекоммуникация инфратузилмасини ривожлантириш, соҳаларни рақамлаштириш, ИТ-Парклар ташкил этиш орқали мамлакат иқтисодиётининг ялпи ички маҳсулотидаги улушда ахборот технологиялари соҳаси хизматлари ҳажмини янада ошириш масалаларига энг долзарб ва кечиктириб бўлмайдиган вазифалар сифатида қаралаётгани таъкидланди.

Йиғилишда 2020 йил 28 апрелдаги "Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлар тўғрисида"ги 4699-сонли президент қарори билан тасдиқланган устувор лойиҳаларни амалга ошириш жараёнлари муҳокама қилинди.

Таъкидланганидек, давлатимиз раҳбарининг Андижон ва Фарғона вилоятларига ташрифи давомида лойиҳа қиймати Андижон шаҳрида 20 миллиард сўм ҳамда Марғилон шаҳрида 8,4 миллиард сўм бўлган замонавий инфратузилмага эга технопарклар ишга туширилди. Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, ушбу технопаркларда 300дан

АКТ ВАЗИРИГА ЎРИНБОСАРЛАР ТАЙИНЛАНДИ

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирининг ўринбосарлари тайинланди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 10 июндаги қарорига мувофиқ, Пекос Олег Андреевич Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирининг рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукумат масалалари бўйича биринчи ўринбосари лавозимига тайинланди.

О.Пекос шу вақтга қадар "Ўзбектелеком" акциядорлик компанияси "Телекоммуникация транспорт тармоғи" филиали директори лавозимида фаолият кўрсатиб келган.

Шу билан бирга, О.Пекос фаолияти давомида "Ўзбектелеком" акциядорлик компаниясида бир қатор раҳбар лавозимларида меҳнат қилган. М.А.Бонч-Бруевич номидаги Санкт-Петербург давлат телекоммуникациялар университетида "Ахборот тизимлари ва технологиялари муҳандиси" мутахассислиги бўйича таҳсил олган.

Пекос Олег Андреевич 1988 йилда Тошкент вилоятида туғилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 10 июндаги қарорига мувофиқ, Махсудов Жамол Тиллоевич Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирининг телекоммуникация инфратузилмаси масалалари бўйича ўринбосари лавозимига тайинланди.

Ж.Махсудов шу вақтга қадар "Ўзбектелеком" акциядорлик компанияси бош директорининг истиқболли ривожлантириш ва инновациялар бўйича ўринбосари лавозимида фаолият кўрсатиб келган.

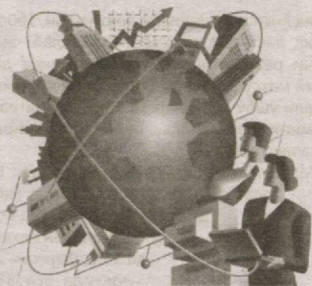
Ж. Махсудов фаолияти давомида "Ўзбектелеком" акциядорлик компаниясида бир қатор раҳбар лавозимларида меҳнат қилган. 2017 йилда Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ўринбосари лавозимида ҳам фаолият юритган. Тошкент электротехника алоқа институтида "Электр алоқа муҳандиси" мутахассислиги бўйича таҳсил олган.

Махсудов Жамол Тиллоевич 1972 йилда Бухоро вилоятида туғилган.

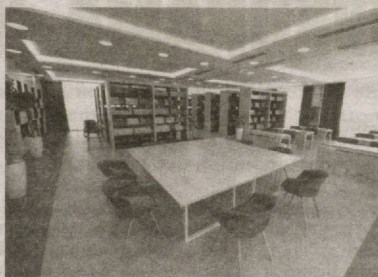
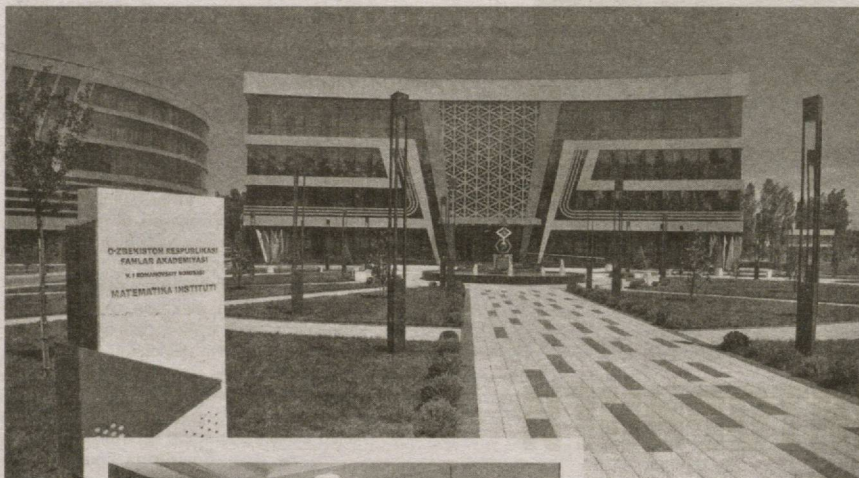

4 ОЛИМЛАР ЭЪТИБОРДА

Математика институти: ТАЪЛИМ ВА ИЛМ-ФАН УЙГУНЛАШАДИ

12 июн куни Президент Шавкат Мирзиёев Олмазор тумани, Талабалар шаҳарчасида барпо этилган мамлакатимиз Фанлар академияси ҳузуридаги Математика институтининг янги биносини бориб кўрди.

сининг маҳоратига кўп нарса боғлиқ. У қизиқтира олсагина, ўқувчи бу фани ўзлаштиришга киришади. Адабиёт, тарих фанларини мустақил ўрганиш мумкин, аммо математикани ўрганишда педагогнинг тажрибаси, устознинг ўрни муҳим.

Математикани ривожлантириш учун иккита муҳим ҳужжат қабул қилинган

– Ўтган йилнинг 9 июлида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Математика таълими ва фанларини янада ривожлантиришни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг В.И.Романовский номидаги математика институти фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”-ги ҳамда 2020 йил 7 майда “Математика соҳасидаги таълим сифатини ошириш ва илмий-тадқиқотларни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”-ги қарорлари қабул қилинган.

Ушбу ҳужжатлар математикани ривожлантиришда муҳим ўрин тутди. Урганч, Нукус, Бухоро, Самарқанд ва Наманган шаҳарларида институтиимиз худудий бўлимлари очилди. Бу худудларда ҳам математика билан жиддий шуғулланишга имкон яратди.

Эллик минг долларлик халқаро мукофот

– Президентимиз имзоланган “Математика соҳасидаги таълим сифатини ошириш ва илмий-тадқиқотларни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”-ги қарорига кўра, математика соҳасидаги ютуқлар учун Ал-Хоразмий номидаги халқаро мукофот учта йўналишда бериладиган бўлди. Биринчиси, халқаро миқёсдаги математика бўйича фундаментал ютуқлар учун, иккинчиси, математикани амалиётга муваффақиятли татбиқ қилинган учун, учинчиси эса ёш математикларга берилади. Албатта, катта миқдордаги рағбатлантиришининг бу тури олимларимиз, ёшларимизни ушбу фан йўналишларида изланишлар олиб боришга ундайди. Мазкур мукофотнинг хорижлик олимларга ҳам берилиши кўзда тутилган.

Уч муҳим топшириқ

– Президентимиз мазкур бинони кўздан кечириш ва биз

билан мулоқот жараёнида олдимизга учта асосий вазифани қўйди. Биринчиси, математик таълими кўтариш, иккинчиси, математикларимизнинг халқаро рейтингини ошириш ва учинчиси, ўқувчиларимизни халқаро олимпиадаларга пухта тайёрлаш.

Бунинг учун, аввалло, математик билимларни боғчадан беришни бошлаш, мактаб ва олий таълим муассасалари ўртасида узвий ҳамкорликни йўлга қўйишимиз лозим. Шунингдек, институтиимиз Талабалар шаҳарчасида жойлашгани бу ердаги олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик қилиш, замонавий қилиб айтганда, илм-фан ва таълимнинг интеграциясини йўлга қўйилишида алоҳида аҳамиятга эгадир. Олимларимиз репетиторлик билан шуғулланиб қўшимча маблағ топишгани ҳам сир эмас. Энди эса ҳозирги бинода “Ёш математиклар” ўқув марказида хоҳловчиларни олий ўқув юртларига кириш учун математика фанидан бемалол тайёрлаш мумкин, яъни муассасамиз эшиги барча учун, айниқса, илм истагидаги ёшлар учун ҳамisha очил.

Биласизми, илгари хорижлик ҳамкасблар, ҳамкор олимларни институтиимизга тақлиф қилишга уялардик. Олдинги биномиз ва у ердаги шароит жудаям ночор эди. Эндиликда бемалол халқаро анжуманлар, онлайн мулоқотлар ўтказишимиз учун барча шароитлар етарли. Ишлашимиз, керак ҳолос.

Илмий изланишлар амалиётга жорий қилинсагина натижа беради

– Математика йўналишида илмий изланишларни амалга ошириш жудаям машаққатли меҳнат. Бу борадаги изланишларни эътироф этиш ўз-ўзидан бўлмайдиган. Масалан, анча йиллар аввал жаҳонга машҳур математик олим Жон Нэш билан Пекинда ўтказилган халқаро анжуманда учрашганим. Унинг илмий изланишлари иқтисодиётда амалий жиҳатдан қўлланганидан кейингина олимга Нобел мукофоти берилган. Бундай мисоллар жуда кўп.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, бу институт таълим ва илм-фан ўртасида узвийликни таъминлашда, мамлакатимиз ривожига замин яратиши керак. Ва бу вазифани амалга ошириш бизнинг зиммамизга қўйилди. Бу юксак натижаларга эришиш учун барчамиз, профессору академиклар, илмий ходимлару докторантлар тиним билмай ишлашимиз зарурлигини англашди.

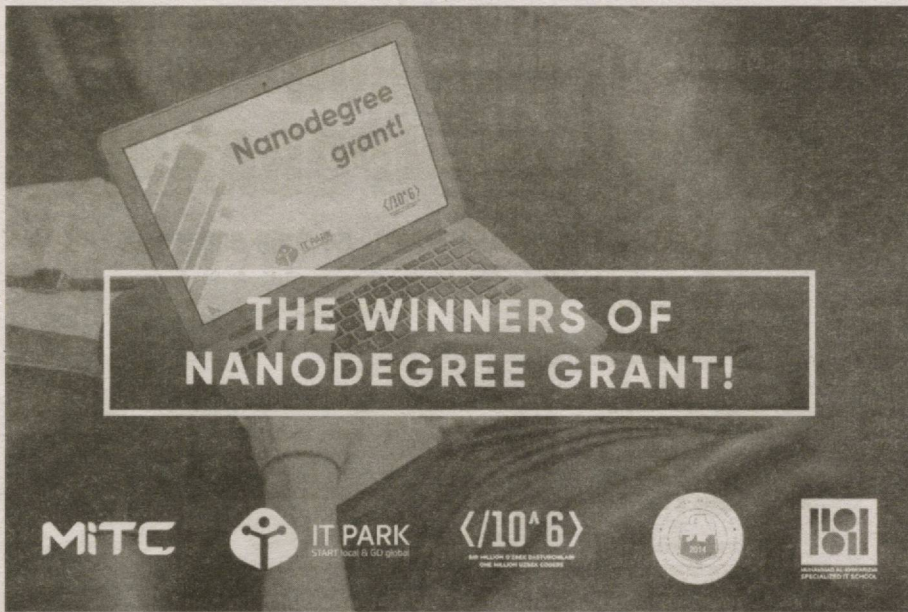
А.АБДУРАҲМОНОВ

тервью уюштирди. Қуйида ушбу интервью эътиборингизга ҳавола қилинади.

Математика мураккаб фан, дея эътибордан четда қолиб кетган эди

– Таълим соҳаси мутасаддилари, математик олимлар билан мулоқотда давлатимиз раҳбари “Математика фанининг тамал тошини Ал-Хоразмий, Аҳмад Фарғоний, Абу Райҳон Беруний каби улуг боболаримиз қўйган. Бу бизнинг қонимизда бор. Лекин охириги йигирма йилда математикадан билим даражаси пасайиб кетди. Чунки ўқитувчиларга керакли эътибор, муносиб ойлик беролмадик, пировард мақсад кўя олмадик. Бунинг оқибати ҳозир кўпдан-кўп соҳаларда сезилаяпти. Бугун бу фани ривожлантиришдан мақсадимиз – математика бўйича рақобат муҳитини яратиш, саноат, муҳандислик йўналишлари бўйича етуқ кадрлар тайёрлаш зарур”, – дея таъкидлади. Ҳақиқатда шундай. Математика мураккаб фан, дея таълим даргоҳларида тўрт семестр ўрнига икки семестр ўтилди, унинг нуфузи йилдан-йилга тушиб кетган эди. Математика фани ўқитувчи-

ONE MILLION UZBEK CODERS ЛОЙИХАСИДА БЕПУЛ ЎҚУВЧИ ИШТИРОКЧИЛАР САРАЛАНДИ

Nanodegree гранти якуний имтихонига 500 нафардан зиёд киши рўйхатдан ўтиб, жами 413 киши имтихон топширди. Улардан 155таси (70 баллдан ортиқ жамлаганлар) финал bosqichiga йўлланмани кўлга киритишди. Охирида ТОП-50таликка кирган иштирокчилар сараланиб, Udacity гранти голиби бўлди.

Udacity Nanodegree гранти ўзи нима? Udacity Nanodegree One Million Uzbek Coders лойиҳаси доирасида бепул тарзда ўқишни давом эттириш имкониятидир. Udacity дастури доирасидаги Nanodegree курси уч ой давом этади ва уни муваффақиятли якунлашганлар нанодипломни

(Nanodegree) кўлга киритишлари мумкин. Мазкур диплом йирик IT-компаниялар — Google, AT&T, Autodesk, Cloudera, Salesforce ва бошқа компаниялар томонидан тан олинади.

One Million Uzbek Coders ("Бир миллион ўзбек дастурчи") — республикада кенг аҳоли қатлами масофавий махсус онлайн-портал орқали IT-йўналишлари бўйича тайёрлашга йўналтирилган йирик лойиҳа.

Мазкур лойиҳа Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан БААнинг Dubai Future Foundation жамғармаси, IT-Парк қошидаги IT-академия, Тошкент шаҳридаги ИНХА университети ва

Муҳаммад ал-Хоразмий IT-мактаби билан биргаликда амалга оширилмоқда.

Лойиҳа бўйича дастурлашни масофавий таълим орқали ўргатишга мўлжалланган www.uzbekcoders.uz портали ҳамда Udacity.com халқаро таълим платформи ўзбек тилида ишга тушурилди.

Биринчи bosqichda лойиҳа глобал меҳнат бозорида энг долзарб бўлган тўртта йўналишни қамраб олди: маълумотларни таҳлил қилиш (Data-analytics), Андроид платформасида ишланмалар яратиш, FrontEnd (frontend) ва fullstack (FullStack). 120 соатга мўлжалланган умумий курс. Голиблар рўйхати билан ҳам танишишингиз мумкин: Nanodegree Winners List.

МИЖОЗИМИЗНИНГ ИШОНЧИ БИЗ УЧУН ҚАДРЛИДИР

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар натижасида барча соҳалар янада янги bosqichda ривожланмоқда. Албатта, барча ислохотлар замирида халқ манфаати назарда тутилади. Шунингдек, "Ўзбекистон почтаси" АЖ ҳам халқимизга узоқ йиллардан бери ўз хизматларини тақдим этиб келмоқда. Миқозлар талабидан келиб чиққан ҳолда, янги ва замонавий хизмат турларини жорий этилиши натижасида кўрсатилётган хизматлар сифати ошиб, жўнатмаларни ўз вақтида ишончли етказиб берилиши таъминланаётир.

"Ўзбекистон почтаси" АЖ томонидан нафақат почта жўнатмалари, балки жисмоний ва юридик шахслар талабини инobatga олган ҳолда, жорий йилнинг 1 июн санасидан республика ҳудуди бўйлаб 3 (уч) тоннагача бўлган юкларни қабул қилиш, ташлиш ва почта алоқаси объектларигача етказиб бериш хизмати йўлга қўйилди. Ушбу янги хизмат орқали Сиз ҳаммёнбop тарифларда, юкларингизни тезкор ва ишончли тарзда республикамизнинг барча ҳудудларига юборишингиз мумкин. Юборилаётган юкларингизни бутунлиги ва белгиланган қисқа муддатларда етказиб берилишига кафолат берилади.

Шунингдек, тарифлар ҳақидаги тўлиқ маълумотни "Ўзбекистон почтаси" АЖнинг www.pochta.uz веб-саҳифаси ёки расмий фейсбук саҳифаси (АО "Ўзбекистон почтаси") орқали танишишингиз мумкин.

"Ўзбекистон почтаси" АЖ доимо сизга ўзининг янги хизматларини тақдим этишдан мамнундир. Ҳар бир миқозимизнинг ишончи биз учун қадрлидир!

"Ўзбекистон почтаси" АЖ маъмурияти

➔ ФОРУМ

ЖИЗЗАХ ШАҲРИДА "ЁШ ДАСТУРЧИЛАР" БИРИНЧИ ФОРУМИ ЎТКАЗИЛДИ

Жиззах шаҳридаги "Ёшлар инновация маркази"да Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги Жиззах вилояти ҳудудий бошқармаси, Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи Жиззах шаҳар кенгаши ҳамда маҳаллий дастурлаш корхоналари вакиллари томонидан ҳамкорликда "Ёш дастурчилар" биринчи форуми ташкил этилди. Форумда 14 ёшдан 25 ёшгача бўлган Жиззах шаҳридаги

фрилансерлар, дастурлашга ихтисослаштирилган ўқув марказлари тингловчилари ҳамда ҳаваскорлардан иборат 40 нафар ёшлар иштирок этишди. Веб ва мобил иловалар, график дизайн йўналишлари бўйича ёш мутахассисларнинг тақдимотлари ўтказилди.

Форум доирасида таъкидланганидек, ахборот технологиялари соҳасида келгусидаги йирик лойиҳаларни амалга оширишга замонавий дастурчи-

лар тайёрлашни жадаллаштириш орқали эришиш мумкин.

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан амалга оширилаётган "Бир миллион ўзбек дастурчилари" (One Million Uzbek Coders) лойиҳаси бу йўналишдаги энг муҳим қадамдир. Бугунги кунда ушбу лойиҳа доирасида машғулотлар uzbekcoders.uz ўқув портали орқали олиб борилмоқда.

Унда энг машхур тўртта та-

лабгор мутахассисликлар бўйича бепул видеокурслар ўзбек тилида субтитрлар билан тақдим этилган, жумладан маълумотларни таҳлил қилиш, "андроид" иловаларини ишлаб чиқиш, веб-иловаларни ва дастурчи таъминотларни ишлаб чиқиш.

Бугунги кунда дунё миқёсида ахборот технологиялари, дастурлаш, график дизайн каби йўналишларнинг ривожланиши тенденцияси қиёфасида ушбу йўналишларга бўлган талаб ва малакали кадрларга бўлган эҳтиёж ҳам ошиб бормоқда.

Форум давомида Жиззах вилоятига ташриф буюрган IT-

Парк директорининг ҳиндистонлик маслаҳатчиси Жаярам Партасарти, вазирликнинг Жиззах вилояти ҳудудий бошқармаси ҳамда дастурлаш корхоналари мутахассисларидан иборат ҳакамлар ҳайъати иштирокчилар томонидан тақдим этилган лойиҳаларни баҳолаб бордилар.

Форум якунида "Энг яхши веб илова", "Энг яхши мобил илова", "Энг яхши график дизайн" номинатсиялари бўйича голиблар аниқланди. Форум ташкилотчилари томонидан голиб ва иштирокчиларга махсус диплом ва ҳомий ташкилотларнинг эсталик совгалари тақдим этилди.

Ушбу форум ягона IT-жамияти яратиши, истеъдодли ёшларни жамлаш учун яна бир яхши имконият вазифасини бажарди.

6 ОБРАЗОВАНИЕ

ВПЕРВЫЕ ВСТУПИТЕЛЬНЫЕ ЭКЗАМЕНЫ В УНИВЕРСИТЕТ ИНХА В ТАШКЕНТЕ ПРОЙДУТ ОНЛАЙН

В связи с пандемией COVID-19 вступительные экзамены на 2020–2021 учебный год впервые пройдут в онлайн-режиме, сообщает пресс-служба Университета ИНХА в Ташкенте.

Согласно новым правилам, разработанным совместно с корейской стороной, абитуриенты будут сдавать первые вступительные экзамены на факультеты «Компьютерный и программный инжиниринг» и «Логистика» 23 июня в онлайн-режиме с помощью приложения ZOOM.

«Для прохождения экзамена в этом году понадобится интернет, компьютер и смартфон. Абитуриенты должны будут в единое время зайти с телефона в ZOOM, а на компьютере скачать экзаменационное задание – в этом году это 6 вопросов по математике – и решить их в письменном виде в течение 30 минут. Когда время выйдет, необходимо показать лист наблюдателю через ZOOM, а далее сфотографировать этот лист на смартфон и отправить проверяющей комиссии. При проверке будут сверяться экземпляры, показанные через ZOOM, и экземпляры, отправленные на почту. После письменного экзамена абитуриенты должны будут пройти короткое онлайн-интервью на английском языке», — рассказал генеральный менеджер Университета ИНХА в Ташкенте по финансовым вопросам Рустам Казаков.

Стоит отметить, что наблюдать за прохождением экзамена через ZOOM будут представители Университета ИНХА в Южной Корее. Никто из ташкент-

ского вуза к наблюдениям не допускается. По предварительным данным, на экзамене будут работать 32 представителя корейского университета – примерно по 15 абитуриентов на каждого наблюдателя. Всего в этом году на первый экзамен зарегистрировано 482 абитуриента.

«Проведение онлайн-экзаменов – это уникальный опыт для нас, и мы постарались предусмотреть некоторые нюансы. Например, проблемы с интернет-соединением или какие-то технические неполадки: в случае, если у абитуриента не получится вовремя подключиться к ZOOM, мы готовы дать еще один шанс и возможность сдать экзамен на следующий день – 24 июня», — добавил Рустам Казаков.

Важно отметить, что во время выполнения экзаменационных заданий в комнате не должно быть никого кроме самого абитуриента. Также не разрешается смотреть по сторонам, вверх, вниз – это будет расцениваться как нарушение правил и закончится дисквалификацией. Эти и многие другие вопросы будут разъяснены абитуриентам во время консультационного дня – 22 июня.

ЭЛЕКТРОННЫЕ ДЕНЬГИ

В УЗБЕКИСТАНЕ ЗАРЕГИСТРИРОВАЛИ ПЕРВУЮ СИСТЕМУ ЭЛЕКТРОННЫХ ДЕНЕГ

В Узбекистане зарегистрировали первую систему электронных денег, следует из сообщения пресс-службы Центрального банка.

Ею стала система OSON компании Brio Group, которой принадлежит также платежная система OSON. Она же будет оператором. Эмитентом стал «Туркистон-банк». Дата начала работы по выпуску электронных денег – 16 июня.

Выпускать электронные деньги в Узбекистане могут только банки, но компании могут выступать операторами системы. Электронные деньги можно использовать для покупки товаров и услуг у индивидуальных предпринимателей и юридических лиц.

Для этого формируются специальные электронные кошельки, на которые принимаются деньги за товар или оказанную услугу.

Электронные деньги, предъявленные их владельцем, погашаются банком-эмитентом путем обмена на «наличку» либо перечисления безналичных денег на банковский счет владельца. После погашения электронные деньги снимаются с обращения.

ПРОГРАММИРОВАНИЕ

9 ЯЗЫКОВ ПРОГРАММИРОВАНИЯ,

КОТОРЫЕ ПОМОГУТ ЗАРАБАТЫВАТЬ ДО \$150 000 В ГОД

Сайт для разработчиков Stack Overflow провел опрос среди 65 тыс. пользователей, чтобы узнать, какие языки программирования они знают и сколько им за это платят. На это обратили внимание в Inc.

С помощью этих данных был составлен рейтинг, где языки расположили по возрастанию дохода, который они приносят программистам. При подсчете результатов была использована медианная зарплата за 50 рабочих недель, иностранную валюту конвертировали в доллары.

9. Swift

Apple создала этот язык программирования в 2014 году, и с тех пор он набирает популярность. При помощи Swift можно создавать приложения для iOS, Mac, Apple TV и Apple Watch. Разработчики со знанием этого языка получают около \$125 тыс. в США и \$58 тыс. в среднем по миру.

Uber, Airbnb, Square, приложение для медитации Calm и около 500 тыс. других приложений в App Store хотя бы частично написаны на Swift.

8. C

C, созданный Деннисом Ритчи в 1972 году, до сих пор остается одним из самых популярных языков. Разработчики, которые владеют C, могут рассчитывать на зарплату размером в \$125 тыс. в США и \$50 тыс. в среднем по миру.

7. Rust

Rust – проект компании Mozilla, который по задумке создателей должен быть стать следующей ступенью эволюции C и C++. Программисты, которые работают с Rust, получают в среднем \$130 тыс. в США и \$74 тыс. в других странах.

Этот язык программирования используют такие проекты, как Firefox, Dropbox, Amazon и Coursera. Кроме того,

он возглавляет рейтинг самых любимых языков на сайте Stack Overflow 5 лет подряд.

6. Ruby

Разработчики, знающие Ruby, получают \$130 тыс. в США и \$71 тыс. в среднем по миру. Этот язык программирования с открытым исходным кодом был создан японским ученым Юкихио Мацумото в 1995 году и с тех пор стал одним из самых популярных.

Ruby использовали для создания Twitter, GitHub и Kickstarter.

5. Perl

Язык программирования Perl создал лингвист Ларри Уолл в 1987 году, когда работал в американской компании Unisys. В мире Perl является одним из самых высокооплачиваемых языков программирования, поскольку разработчики получают в среднем \$76 тыс. В США за работу с этим языком готовы заплатить \$130 тыс.

4. Kotlin

Kotlin, который создала петербургская компания JetBrains в 2010 году, помогает разработчикам писать приложения для Android. Программисты, которые владеют Kotlin, зарабатывают \$130 тыс. в США и \$54 тыс. в среднем по миру.

Сегодня этот язык используют компании Google, Square и Atlassian.

3. Objective-C

Objective-C является одним из основных языков, которые Apple использует для создания своих операционных

систем OS X и iOS. Разработчики, которые используют Objective-C, получают в среднем \$135 тыс. в США и \$64 тыс. в других странах.

Этот язык программирования также используется при разработке приложений для iOS. Язык программирования Objective-C появился в начале 1980-х годов и был главным языком, используемым на платформе NeXT, до того как Apple её приобрела.

2. Go

Язык программирования Go в 2007 году создали разработчики Google. По словам одного из создателей языка Роба Пайка, Go был придуман для решения реальных проблем, возникающих при разработке программного обеспечения в Google.

Программисты, которые владеют Go, зарабатывают \$140 тыс. в США и \$74 тыс. в среднем по миру.

1. Scala

Scala или Scalable Language – язык, который был создан в начале 2000-х годов немецким ученым Мартином Одерски. Программисты, которые работают с этим языком, получают в среднем \$150 тыс. в США и около \$76 тыс. в других странах.

Он используется многими разработчиками старого и очень популярного языка программирования Java. Основные фреймворки языка – Play и Lift – часто используют новостные сайты, например The New York Times, Guardian, The Huffington Post, а ещё соцсети Foursquare и LinkedIn.

Брунел университети докторанти: “БЛОКЧЕЙН ФАҚАТ БИТКОИН ЭМАС...”

Жадал тараққий этаётган ахборот технологиялари йўналишида ўқиб, илмий изланишлар қилаётган юрtdошларимиз оз эмас. Ҳозирда Буюк Британия пойтахти Лондон шаҳридаги Брунел университетининг докторантура-сида таҳсил олаётган юрtdошимиз Бахтиёр ЁҚУВОВ ана шулардан бири.

– Бахтиёр ака, ахборот технологиялари соҳасига қандай кириб келгансиз – суҳбатни шундан бошласак.

– Очиги, болалигимдан математика, техникага қизиққанман. Айниқса, компютер ва ундаги дастурлар қандай ясалган, қандай ишлайди, бунга жуда қизиқардим. Шу сабабли ҳам 2009–2013 йилларда Тошкент шаҳридаги Турин политехника университетининг компютер инжиниринг йўналиши бакалавриатида таҳсил олдим. 2014–2016 йилларда эса Италиянинг Турин политехника университетининг магистратурасида ўқидим.

Шундан сўнг, 2016 йилдан бошлаб уч йил ўзим таҳсил олган Турин политехника университетида талабаларга дарс бердим. Шу йилларда кўпгина веб-дастурлар ишлаб чиқишга ҳам эришдим. 2019 йили Адлия вазирлиги ҳузуридаги Интеллектуал мулк агентлиги томонидан ташкил этилган Best IP-2019 танловида иштирок этиб ғолиб бўлдим.

Фаолиятим таълим соҳаси билан боғлиқ бўлганлиги учун илмий иш қилиш, хусусан, докторантурада ўқиш иштиёқи пайдо бўлди. Хорижий давлатлардаги бир қанча халқаро университетларга илмий ишим бўйича ўз таклифимни билдирдим. Мени хурсанд қилгани, кўп ўтмай бир қатор университетлар профессорлари илмий йўналишимга қизиқиш билдиришди. Шулар орасидан Лондондаги Брунел университетини танладим.

Бугунги кунда “Эл-юрт умиди” стипен-

диати сифатида “Блокчейн технологиясини Internet of Things қурилмаларида қўллаш” мавзусида илмий ишимни давом эттиряпман.

– Илмий ишингиз Ўзбекистондаги қандай долзарб муаммоларни еча олади ёки қандай янги имкониятлар беради?

– Кўпчилик блокчейн деганда фақат биткойнни тушунади. Аслида, блокчейн – катта технология. Бошқача қилиб, марказлаштирилмаган маълумотлар омбори деса ҳам бўлади. Уни нафақат молия, балки таълим, соғлиқни сақлаш тизими ва нарсалар интернетини – IoT (Internet of Things) каби соҳаларда ҳам қўллаш имконияти бор.

Ўзимнинг илмий ишимга қайтадиган бўлсам, блокчейн технологиясини IoT қурилмаларида қўлламоқчиман. IoT қурилмалар булар – интернет билан боғлана оладиган барча қурилмалар. Масалан, ақлли уйлар қурилмалари, ақлли корхоналар роботлари, ақлли соатлар ва бошқалар.

Хавфсизлик ва махфийлик нуқтаи назаридан IoT дастурлари ва платформаларининг асосий камчиликлари уларнинг марказлаштирилган алоқага боғлиқлигидир. Блокчейн технологиясини қўллаш орқали эса биз марказлашмаган маълумотлар омборига эга бўлаемиз ва шу ўринда IoT қурилмаларининг ўзаро алоқаси ҳам хавфсиз ва махфий ҳолатда амалга оширилади.

Шунингдек, бунга қўшимча тарзда, криптография соҳасида кучли мутахассислар ёрдамида блокчейн технологиясини Lattice криптографияси билан бойитмоқчиман. Lattice кўпчилик учун янгилик бўлиши мумкин. Унинг асосий вазифаси келажақдаги

квант компютерларидан блокчейн тизимини ҳимоя қилишдан иборат бўлади.

Умуман, илмий ишим билан юртимизда блокчейн соҳасини ривожлантиришни ният қилганман.

Қўшимча сифатида айтмоқчиман, илмий ишимга Лондон Брунел университети профессорлари билан бир қаторда, Лондон Император коллежи (Imperial College London) профессорлари ҳам ёрдам беришмоқда.

– Ўзбекистонда соҳангиз ривожланишига тўсиқ бўлаётган муаммолар нималар ва уларнинг ечими бўйича қандай таклифларингиз бор?

– Ўзбекистонда давлат раҳбарининг бевосита ўзи ҳам ахборот технологиялари соҳасини ривожлантиришга катта эътибор қаратапти. Тошкент шаҳри ва вилоятларимизда IT-Парклар ишга туширилди. Ахборот технологиялари соҳаси вакиллари, хусусан, дастурчилар учун кенг имкониятлар пайдо бўлмоқда. Муаммолар бор, албатта, улар ҳам босқичма-босқич бартараф этиляпти.

Таклиф сифатида эса юртимизда Google, Microsoft, IBM ва шунга ўхшаш йирик компанияларнинг марказларини кўпроқ очишни айтган бўлардим. Халқаро компанияларнинг университетларимиз билан ҳамкорлиги ошса, олийгоҳларимиз ҳам жаҳондаги нуфузли рейтинглардан жой олади, чет эл талабаларида ҳам Ўзбекистонга қизиқиш уйғонади.

– Бўш вақтларингизда нималар билан шугулланасиз ва охири ой қандай китоблар ўқидингиз?

– Авваламбор ҳар кунимни тонгда югуриш ва бадантарбия машқлари билан бошлашга ҳаракат қиламан. Бу инсонга кун давомида керак бўладиган энергия ва яши кайфият бағишлайди. Ундан кейин асосий эътибор илмий ишимга қаратилади. Илмий ишдан бўш вақтларимда IT соҳасида бўлаётган дунё янгиликлари билан танишаман.

Бўш вақтимнинг асосий қисмини, албатта, ўзимга қизиқ бўлган китобларни ўқишга сарфлайман. Масалан, охириги ўқиганларимдан, “Юқори самарали инсонларнинг етти одати” (The 7 Habits of Highly Effective People), “Бой отам, камбағал отам” (Rich Dad, Poor Dad), “Бобилнинг энг бой одами” (The Richest Man in Babylon) каби китоблар бўлди. Бундай китоблар инсонга кучли мотивация бериш билан бирга, моддий маблағларингизни тўғри режалаштиришга ҳам ёрдам беради.

– Келгусидаги мақсадларингиз қандай?

– Ҳозирда биринчи ўриндаги мақсадим, илмий ишимни ўз вақтида муваффақиятли яқунлаб PhD унвонига эга бўлиш.

Лондонда олган тажриба-билимларимни ўзбекистонлик талабаларга ўргатиш, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларда кўплаб дастурий маҳсулотлар яратишни ҳам кўнглимга тугиб қўйганман.

Нурилло ТЎХТАСИНОВ
суҳбатлашди

Жалил ота, мана, бир неча кундирки яқин биродари Ҳамид отаникида яшаяпти. Яккаю ёлғиз ўғли Равшан эса...

Ўғли Равшан ҳақида ўйласа, Жалил отанинг кўнглини афсус-надоматлар қамраб олади.

Ўғлининг болалиги, ота бўлиб унга меҳр беролмагани ёдига тушади. Ҳамиднинг фарзандларига, невараларига қилаётган муомаласини кўриб ўзидан нафратланиб кетади. Вақтида ошласининг қадрига етмаганига афсусланади.

МЕҲРГА ТАШНА ДИЛЛАР

Ушанда унинг ишлари юришиб кетганди.

Савдо-сотикчи йўлга қўйган, чўнтаги қаппайиб, улфатлари ҳам кўпайганди. Ҳали уни, ҳали буни баҳона қилиб ичкиликка берилиб кетди. Ҳар куни уйига ширакайф аҳволда келиб, хотинини, ўғлини сўкиб, ҳақоратлаб азоблайдиган одат чиқарди. Шундай кунларнинг бирида ичкиликдан боши тарс ёрилай деган Жалил атрофга аланглаб хотинини кидирди. Кейин ўғли Равшанни чакирди:

– Равшан, ҳу, Равшан, – деди у бошини чангаллаганча.

Юзлари совуқдан қизарган Равшан елкаларини қисганча отасининг сўкиб-турткилашларидан кўрқа-писа яқинлашди.

– Онанг қани? – деди Жалил афтини бужмайтириб.

– Онам бувимникига кетиб қолди, – деди Равшан бурнини тортиб. – Дада, бўлди, энди етар, бошқа ичма-а-а-анг.

Жалил хотинининг яна кетиб қолганини эшитиб, баттар жаҳл отига минди. Аламини ўғлидан олмоқчидек хезланди.

– Менинг ичишим билан нима ишинг бор. Ундан кўра бор, араққа пул топиб кел.

– Онам уйда йўқ, пулни қаердан топаман? – дедию Равшан йиғлаб юборди. – Бўлди, дада, ичманг, ичманг энди.

Ўғлининг йиғлаётганидан баттар жаҳли чиққан Жалилнинг ногаҳон кўзи

Равшаннинг жиққа, ҳўл йиртиқ пайпоқларидан чиқиб турган, совуқдан қизариб кетган бармоқларига тушдию бир лаҳза хаёлидан, арақ ичаверганча ўғлимга пайпоқ олиб бермайманми, деган фикр ўтди. Бу фикр миясига қандай тез келган бўлса, шу лаҳзада унутилди.

– Бор, йўқол, – деди у кўзларини ерга қадаганча.

Жалилнинг кунда-кунора ичишидан безор бўлган хотини ўғлини етаклаб отасиникига кетиб қолди.

Орадан ҳеч қанча вақт ўтмай улар ажрашди. Жалил бошқа аёлга уйланди, лекин бу хотини

аввалги хотинига ўхшаб инсофга келишини кутмади. Бир-икки ичиб келган куни лаш-лушларини йиғиб жўнаворди. Шундан сўнг Жалил ичкиликка муккасидан кетди. То жигари хасталаниб, қон қусиб ётиб қолмагунча ичаверди. Касалхонада ойлаб даволанди. Ичкиликни буткул ташлади. Аммо энди у ногиронлик нафақасига чиққан, хотини ўғли билан бошқа шаҳарга кўчиб кетишган эди.

Ота-онаси қазо қилгач, укасининг қарамоғида қолди. Ҳеч қаерда ишламайдиган одам бировларга юк бўлиши тайин. Жалил қариган чоғида укасининг уйига ҳам сиғмади. Келин кирса ҳам, чиқса ҳам қовоқ-тумшуқ қилаверди. У ўйлай-ўйлай охири қариялар уйдан паноҳ топди.

Буни билган яқин дўсти Ҳамид ота уни уйига олиб кетди.

Мана олти ойдики, у дўстиникида. Шу ерда яшай туриб, дўстининг ўғилларига, ўғилларининг эса, ўз навбатида, фарзандларига муносабатини кўриб, ўзидан ўтган хатоларни хис қилади.

Ёлғиз ўғли Равшаннинг бирон марта бошини силаб эркалаганини, унга илик гап айтганини эслолмади. Айниқса, Равшаннинг йиртиқ пайпоқдан чиқиб турган, совуқдан қизариб кетган оёқларини эсласа, ўзини ҳечам кечиролмайди.

Равшан айни пайтда тоғаларининг кўмаги билан чет элда таҳсил олаётганини, хотинининг оламдан ўтганини эшитган ота

алам билан: “Ўғлим ўқишини битириб, аллақачон бола-чақали ҳам бўлгандир. Мендай нобакор отани эсламаса ҳам керак”, деб ўйлайди ич-этини еб.

Ҳаётини бошидан бошласа ўғли унга меҳр кўрсатишидан, ўзи ҳам одамлардек яшашдан умидланарди...

Шундай кунларнинг бирида кўчада ўриндиқда ўтирганди, давроза олдига бир машина келиб тўхтади. Жалил ота қўлини манг-лайига қўйганча қаршисида тўхтаган машинадан тушган йигитга қаради.

Йигит саломлашгач: – Ҳамид ота шу ҳовлида яшайдими? – деб сўради.

Жалил ота сергак тортиди.

– Ҳамид отанинг уйи шу, – деди йигитчани кимгадир ўхшатиб.

Йигит Жалил отага бирпас тикилиб турди:

– Дада, дада, сизмисиз?

Мен ўлгингиз Равшанман, – деди чолга яқинлашиб. – Сизни олиб кетгани келдим. Уйга кетамиз, невараларингиз, келинингиз кутаяпти.

– Ўғлим, ўғилгинам, – деди кўзлари ёшланган Жалил ота Равшанни бағридан бўшатгиси келмай...

Мана бир неча ойдики Жалил ота ўғлиникида. Неваралари бобосининг атрофида гирдиқапалак.

Бобо невараларига эртак айтиб, китоб ўқиб беради.

Улар билан шашка-шахмат ўйнайди. От бўлиб кичкин-тойларни елкасига миндириб эмаклайди, гўё ўғли Равшанга беролмаган меҳрини энди невараларига бериб гуноҳларини ювмоқчидек.

Равшаннинг меҳр-эйтиборидан мамнун бўлган кезлари унинг болалиги – бурнини тортиганча кўзлари жиққа ёшга тўлиб турган афтадохол ўғли, йиртиқ пайпоқларидан чиқиб турган бармоқлари кўз олдига келади.

Меҳрга зор бўлиб ўсган ўғлининг бугун катта бир идорага раҳбарлиги Жалил отага туш бўлиб туюлади.

Яқинда нафақасини олган Жалил ота невараларига ширинликлар, ўйинчоқлар харид қилди... ва уларга кўшиб ўғлига бир жуфт пайпоқ сотиб олишни ҳам унутмади.

Барно СУЛТОНОВА

Жалил ичкиликка муккасидан кетди. То жигари хасталаниб, қон қусиб ётиб қолмагунча ичаверди. Касалхонада ойлаб даволанди. Ичкиликни буткул ташлади. Аммо энди у ногиронлик нафақасига чиққан, хотини ўғли билан бошқа шаҳарга кўчиб кетишган эди.

ҚУМ ОСТИДА ҚОЛГАН МУҲАББАТ

Чингиз Айтматов қаламига мансуб машҳур “Асрни қаритган кун” асари ҳақида гап кетганда, кўпчилик Найман она ҳамда унинг манкурт ўғли Жўломоннинг тақдирига бағишланган ҳикоя таъсиридан қалби жумбушга келганини сўзлайди.

Ўқувчи сифатида мен учун эътиборимни қаратишга лойиқ топган воқеа бу асар қахрамони Эдигей билан Зарифа ўртасидаги севги ҳикояси билан боғлиқ воқеалар бўлди. Қизиқ, биз инсонга севги бир марта берилади деймиз. Йўқ, бу ҳукми ёзувчи ўзгартиришга ҳаракат қилиб кўради. Аммо ёзувчининг оила ва никоҳга бўлган собит қарашлари Эдигейнинг қалбидаги ёниқ туйғуларни чўл қумлари остига беркитишга мажбур қилади. Бир пайтлар Эдигей аёли Уккуболани ҳам Зарифадан кучлироқ севса севганки кам севмаган. Аммо севги эскириши мумкинми?.. деган савол туғилиши табиий китобхонда. Эдигей бўронли Зарифани севганми ёки унга бўлган ачиниш ҳисси бора-бора муҳаббат-

га айланганми? Бу ҳақиқатан жумбоқ. Аммо бу жумбоқни Эдигейни ўзи ечади. Яъни, унинг Зарифанинг ўғиллари Эрмак ва Довулга бўлган меҳридан ҳам севгиси соф эканини сезиш мумкин. Фақат бир аёлни чинакам севган эркакки унинг болаларини ҳам яхши кўра олади. Демак, Эдигейнинг Зарифага бўлган севгиси айтишга, ёзишга ва қуянишга, изтироб чекишга арзирли. Эдигей Зарифанинг эри Абутолибни ҳам яхши кўради, ҳурмат қилади унга чин дилдан ёрдам бергиси келади. Бу уринишларнинг барчаси Зарифага бўлган унинг талпинишидан далолат. Бу севгининг ечимига эса кейинроқ тўхталамиз. Асарни бойитган ва инсонни табиат билан янада яқинроқ мулоқотга ундаган нарсаси бу Уккубола ҳомиладорлик вақтида

олтин. Мекре балиғига бошқоронгу бўлишида. У шу балиқни кўришни, қўлига олиб уни бир марта бўлса ҳам сийпалашни жуда-жуда истайди. Эдигей аёлининг хоҳишини бажариш учун денгизга чиқиб минг машаққат билан олтин мекре балиғини тутиб келади.

“...Уккубола болани кўтаргандек балиқни икки қўллаб кўтариб кўксига босди.

– Сўлқиллаганини-ей! – дея хитоб қилди у балиқнинг барқ уриб турган ички кучини сезган ҳолда.

– Оғирлигини қара-я! Шундоққина денгизнинг ҳиди келиб турибди. Ғузалигини айтмайсанми! Ма, Эдигей, миннатдорман, жуда миннатдорман. Муродимга етдим. Уни тезроқ сувга қўйиб юбор!..”

Энди эса Эдигейни Зарифага – оилали бир аёлга бўлган севгиси ҳақида сўзласак. Ёзувчи асарда Эдигейни севгиси билан курашишга ва уни енгишни ўзига қўйиб беради. Инсон сев-

гисини енга оладими? Унга қарши кураша оладими?, деган савол туғилиши табиий китобхонда. Йўқ, у бунга ожиз. Инсонни фақат бу туйғудан табиат қайтариши мумкинлигига воқеалар ривожига орқали гувоҳ бўласиз. Агар инсон инсонга ёрдам бера олганида Эдигей дўсти ва қўшниси Казангапни Зарифадан воз кечиш ҳақидаги маслаҳатларига амал қилган бўларди. Зарифа ҳам Эдигейни севгисига бевфарқ бўлмайди. Унинг кўнглида ҳам Эдигейга нисбатан муҳаббат уйғонади. Аммо аёл бу туйғунинг ўз ҳаётидаги қийинчиликларга алмашади. Яъни, болаларини олиб овулдан узоқ-узоқларга кетиб қолади. Эдигей унинг ортидан бормоқчи, кўнглини Зарифага очмоқчи бўлади. Аммо...

Эдигейни севги изтиробига берилиб Уккуболани ташлаб кетиш, оиласини пароканда қилиш ҳақидаги ўйларидан унинг Қоранор исмли туяси қўтқариб қолади. Ёдингизда бўлса, Казангап Эдигейга Қоранорни бурнига занжир ўтказиб нўхта-лашни маслаҳат беради. Аммо Эдигей унинг озод яшашини истайди. Йиллар ўтиб Қоранор Эдигейга бу яхшилигини яхшилиқ билан қайтаради. Яъни, Зарифани севиб, боши айланиб юрган Эдигейни бу азобдан қутулишига ёрдам беради. Эдигей қочиб кетган туясини ушлаб олиб уни қамчис билан роса савалайди. Қоранор Эдигейни лол қолдириб уни даштдан роса судраб айлантиради. Қоранор Эдигейни қўлидан қочиб кетади. Ва бир неча кундан сўнг илиқиб юриб, ховуридан тушгач, шалдираган, қоқ суяк бир аҳволда Эдигейнинг ёнига қайтиб келади. Демак, бу Эдигейнинг Уккубола ва болалари бағрига қайтишига ишора эди.

Нигора РАҲМОНОВА

МУХЛИСДАН МАКТУБ

ХАТОИМНИ ТЎҒРИЛАШГА КЕЧИКДИМ...МИ?

“Мен ўз боласининг бахтига зомин бўлган онаман. Сиз, оналар ҳеч қачон фарзандига ёмонлик тиламайди, дейшингиз мумкин. Тўғри ёмонлик тиламайман, аммо менга ўхшаган худбин кимсалар ўзининг орзу-ҳавасини фарзандининг бахтидан ҳам устун кўяди.

Ёлғизгина ўғлим бор. Эрим билан ҳам қаноатсизлигим туфайли ажрашганман. Яқинда ўғлимни уйлантирмоқчи эдим. Савдо-сотик қилиб топаётган маблағим кўзимга кам кўринди... Ҳар ойда дугоналар йиғилишиб “гап” ўтказамиз. Ушанда

бир дугонам менга пул топишнинг янги йўлини ўргатган кунларига минг лаънат бўлсин. Дугонам (ҳозир қамоқда) ўғлимга бир иш борлигини айтганда қандай ишлигини сўрамаган кунимга минг лаънат бўлсин. Очиғи, ўғлим нима иш қилаётганига қизиқмабман. Бир-икки сўрасам кулиб: “Узумини енгү боғини суриштирман”, деди. Кейин қизиқмадим. Чунки ўғлим топиб келаётган пуллар кўзимни кўр қилиб қўйди. Ахир ҳаммага мақтаниб, овозаси етти маҳаллага эшитиладиган тўй қилмоқчи эдим-да. Хуллас, ўғлим уч ойда яхшигина пул топди. Кейин негадир уйга кеч, ширакайф ҳолатда келадиган бўлди. Ҳеч нарсаси қизиқмай қўйди, узун кун уйда, хонасининг эшигини ичидан бекитиб на овқатла-

нишга, на кўчага чиқмай қўйди. Ана шундай кунларнинг бирида... Мен ўғлим шошиб кўчага чиқиб кетганида хонасига кириб қорадори топиб олдим.

Туппа-тузук ўғлим гиёҳвандликка ўрганибди. Ўғлим қорадори савдоси билан шуғулланиш асносида ўзи ҳам гиёҳванд бўлиб қолибди. Яъни, ўғлимнинг сотган қорадориси туфайли ҳаёти издан чиққанларнинг қарғиши боламини ҳам ўз домига тортибди. Ҳозир ўғлим уй қамоғида. Даволатганим билан фойдаси йўқ. Бу офатдан қутулишнинг иложи йўқ экан. Ўзи ёқтирган қизга унаштириб қўювдим. У ҳам фотиҳасини бузди. Ўғлимнинг гиёҳвандлиги ошқор бўлгач, ўша куниёқ рад жавобини берди.

Энди эса бошим қотган. Уни даволатаман деб бор йиққан-терганимни сарфлаб бўлдим. Яқинда касалхонадан чиқди... Уни яхши ҳаётга қайтариш учун нима-

лар қилмадим. Охирги чорам бошқа жойга кўчиб кетиш, яъни унга касалини эс-латадиган барча нарсаларни йўқ қилиш. “Дўстлари” билан алоқани мутлақо узинишни истаيمان. Бу хасталиқдан ўз ирода-си, яқинларининг кўмаги билан ҳаётга қайтганлар ҳам бор, дейди шифокорлар.

Бу мактубни ёзишдан мақсадим — мен каби оналар фарзандларининг боши берк кўчага кириб қолишларига ўзлари сабабчи бўлиб қолмасин. Пул топаман, деб болани қаровсиз қолдирманг. Ҳозир вақтнинг ортга қайтаришининг имкони бўлса эди, ҳар бир дақиқамни фарзандимнинг илм олиши - келажаги учун сарфлаган бўлардим. Энг муҳими, бола билан жуда яқиндан дўст бўлинг... Мен каби хотини тўғрилаш учун вақтни бой берманг...”

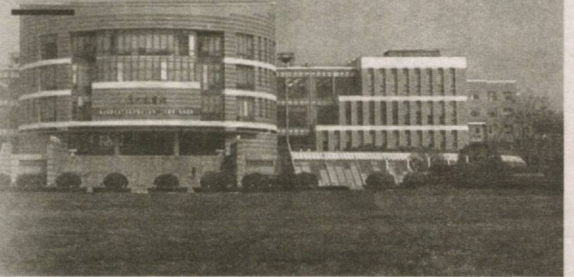
Мухлис мактубини Барно тайёрлади

ZOOM ПЛАТФОРМАСИ

масофавий мулоқот майдони

Илмининг қаерда ва қачон олинishi эмас, балки унинг қандай ва қай даражада эгалланиши моҳиятли. Таълим тизимида ҳам ривожланган хорижий давлатлар билан ҳамкорликлар тараққиётимизга замин бўлар экан, бу масала доимий диққат эътиборимизда бўлиши ҳам аҳамиятли.

Жорий йилнинг 16 июни кунги ўтказилган Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти раҳбарияти, профессор-ўқитувчилари, иқтидорли талабалари ва институтнинг бугунги кунда Хитойнинг Хохай университетида магистратура босқичида тахсил олаётган битирувчилари ўртасида ZOOM платформаси орқали ўтказилган онлайн мулоқот худди шу мақсади билан эътиборга молик бўлди.

Сухбат чоғида хорижда тахсил олаётган битирувчиларнинг ҳаёти ва ўқиш ҳолати ва шароитлари билан танишилди. Талабаларнинг Пандемия шароитидаги ўқиш ва яшашда ижобий тажрибалари билан алмашиш, тарғиб этиш ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва қўллаб-қувватлаш ишларини амалга ошириш мақсадида ташкил этилган ушбу онлайн форумда Халқаро ҳамкорлик бўйича проректор, техника фанлари доктори, профессор Абдуҳаким Салоҳидинов модераторлик қилди.

Институтимиз ректори профессор Уктам Умурзоқов ўзининг кириш сўзида ҳамкорлик самараси амалий натижалар билан белгиланишини таъкидлаб, хорижда тахсил олаётган

талабаларнинг ўқиш ва яшаш шароитига оид муаммолар билан қизиқиб, уларга қандай ёрдам керак бўлса, институт раҳбарияти доим тайёр эканлигини ўқитиб ўтди. Сўнгра модератор Хитойда тахсил олаётган, пандемия сабаб бугун ўз ватанида бўлган магистрларга сўз навбатини берди.

Хохай университети Hydrology and Water resources мутахассислиги 2-босқич магистранти Каримбоев Ферузбек дастлаб барча талабаларни таништирди ва сўнгра ўз тажрибаси ҳақида гапириб берди.

Бурхонов Бекзод ва Эргашев Жамшид Хохай университети Hydrology and Water resources мутахассислиги бўйича 2-босқич магистрантлари сифатида ўқиш жараёни ва талабнинг юқори эканлиги, барча талабалар дарс маъмулотидаги масъулият билан қарши борасида тўлқинланиб сўзлашди.

Сўнгра Хохай университети Public management мутахассислигининг 2-босқич магистранти Сафаев Акбарбек, Agricultural Engineering мутахассислигининг 2-босқич магистранти Машарипов Умидбеклар тахсил пайтида ҳар иккала давлатнинг ҳамкорликдаги ишончи, манфаати ва шарафи бўлиш туйғуси дои-

мо қалбларидан кечмагани борасида сўзладилар. Шунингдек, Хохай университети Hydrology and Water resources мутахассислиги 1-босқич магистранти Йўлдошев Аббос, Public management мутахассислиги 1-босқич магистранти Хайруллаев Зойджонлар ўқишни муваффақиятли тугатиб, ўз соҳавий йўналиши бўйича илмий ишларни давом эттириб, барча режа ва натижаларини ўз ватани манфаати йўлида амалга ошириш ниятида эканликларини айтиб ўтдилар.

Ўзаро савол-жавоблардан шу нарса маълум бўлдики, институтимизда тахсил олаётган бошқа талабаларга ҳам орзу, истак, бошқача айтганда, мотивация бўлгани сир эмас.

Бугунги кун талаби фақат ўқиш ва ўқитишгина эмас, балки қўллаш, таълим тажрибаларини амалда ишлата олишидир. Бу эса магистратура таълимига бевосита дахлдор бўлиши керак. Бунга аслида, бакалаврият тизимидаёқ эътиборни қаратиш лозим. Барча фанлар қатори математика фанига кўпроқ эътибор қаратиш зарур, Рақамли иқтисодиётни ривожлантиришни бусиз тасаввур қилиб бўлмайди. Демак, амалий математикага, ҳар хил соҳалардаги модел-

лаштириш масалаларига эътибор қаратишимиз керак. Умуман айтганда, инженер ёки иқтисодчи математикасиз ўз касбининг чинакам эгаси бўла олмайди, илмий ходим ҳам бўла олмайди.

– Сухбатлардан аён бўлдики, йигитларимиз бу гоёяни яши тушунадилар, – деди институтимиз ректори Хитойда тахсилда бўлган магистрантларга. Публикация жиддий масала уларнинг супервайзери маълум бир натижа олгандан кейин тезликда эълон қилиш керак. Шунинг учун бу ишни давом эттириш керак, уларнинг ҳаммуаллифликда бўлгани ҳам маъқул. Жамшид айтиб ўтганидек, институтдаги айрим ўқитувчилар билан алоқада бўлинаётгани, маслаҳатли иш тугилаётганлиги ҳам мақсадга мувофиқ. Публикацияга қайта-қайта эътибор қаратаётганимиз боиси мамлакатимиз тараққиётини назарда тутган ҳолда, ватанингизда, ё хорижда бўлсин, албатта, докторлик диссертацияларингизни ҳимоя қилишга киришингиз керак, бу бизнинг хоҳишимиз ва талабимиз ҳам.

Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ,
институт матбуот хизмати раҳбари

Huawei: “Ўзбекистонда — Ўзбекистон манфаатлари учун”

Сўнги пайтларда биз рақамлаштириш ҳақида жуда кўп эшитяпмиз. Рақамли иқтисодиёт, рақамли трансформация, рақамли жамият ва шу кабилар.

2020 йил Ўзбекистонда Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили деб эълон қилинди, бинобарин айнан мана шу учта таркиб нафақат бу йил, балки кейинги ўн йилликда ҳам мамлакатнинг ривожланиш стратегияси ва йўналишини ифода қилади. Ўзбекистон рақамли трансформациясининг миллий мақсади — рақамли технологияларни ҳаётнинг барча жабҳаларида кенг жорий этилишига эришишдир. Бу шунинг англатадиги, барча давлат идоралари электрон ҳукуматга бирлаштирилади, рақамли иқтисодиёт фаолиятнинг барча соҳаларига кириб бора бошлайди, интернетга уланиш ва ундан фойдаланиш кўникмаларини эгаллаш имконияти аҳолининг барча қатламларида

мавжуд бўлади. Ва бунда, энг муҳими, аҳолининг рақамли хизматлардан фойдаланишга тайёрлигини таъминлаш ва ҳозирданок малакали кадрлар захирасини шакллантиришга киришишдир. Чунки, рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши билан рақамли хизматларни тақдим этиш ва уларни аҳолига ўргатиш учун АКТ соҳасидаги иқтисодлашган билимларга эга одамларга талаб муқаррар равишда ошади.

Huawei компанияси 20 йилдан бери Ўзбекистон ҳудудида фаолият юритиб келмоқда, мамлакатда АКТ соҳасидаги муҳим лойиҳаларни амалга оширмоқда. Компания бутун дунё бўйлаб 170та мамлакат ва минтақаларда ўз офисларига эга бўлиб, уларда қарийб 195 минг ходим ишлайди ва улардан 96 минг нафари тадқиқот ва ишланмалар соҳасида фаолият юритади. Биз технологик ютуқларга бор диққатимизни қаратган ҳолда, фундаментал тадқиқотларга катта маблағларни инвестиция қилияпмиз. Тадқиқот ва ишланмаларга диққат қаратиш билан бирга компания ўз ходимларининг малакасини доимий

равишда оширишга, шунингдек, АКТ соҳасидаги кадрларни тайёрлашга ҳам катта эътибор бермоқда.

Ўтган йили Huawei компаниясининг Seeds for the Future глобал таълим дастури ўзининг 10 йиллигини нишонлади. Бу йиллар давомида ушбу дастур дунёнинг 125та мамлакатига ва минтақаларидан 40 000 нафардан ортиқ одамларни қамраб олди, 4725 нафар талаба, жумладан, ўзбекистонлик талабалар ҳам Хитойда амалиёт ўташга муваффақ бўлди. Лойиҳада Тошкент ахборот технологиялари университети талабаларининг иштирок этиши аллақандай ажойиб аънамага айланган. Лойиҳа иштирокчилари университетни тамолагач Ўзбекистондаги IT-компаниялар, шу жумладан, Huawei жамоасига қўшилиб, ўзларининг олган билим ва кўникмаларини амалиётда қандай қўллаётганликларини яққол кўришимиз мумкин. Афсуски, бу йил пандемия туфайли Seeds for the Future лойиҳасининг ўтказилиш шакли ўзгартирилди. У онлайн тартибда ўтказилади ва масофадан ўқитиш шаклида амалга оширилади.

ди, лекин шу билан бирга у нафақат АКТ соҳасидаги билимларни тақдим этишда, балки ёшларнинг дунёқарашини кенгайтиришда ва уларни янги ютуқларга илҳомлантиришда ҳам ўзига хослигини сақлаб қолади.

TATU билан ҳамкорлик қилишдан ташқари Huawei Тошкент шаҳридаги ИНҲА университети талабаларига ҳам ёрдам кўрсатиб келади. 2016 йилда имзоланган меморандум доирасида беш нафар талаба Huawei компаниясининг стипендиясига сазовор бўлди. Бу йил шу йигитлар ўқишни тамомладилар ва айни вақтда компанияда амалиёт ўтамоқдалар, амалиётдан сўнг эса, улар Huawei компаниясида ишга қабул қилинадилар.

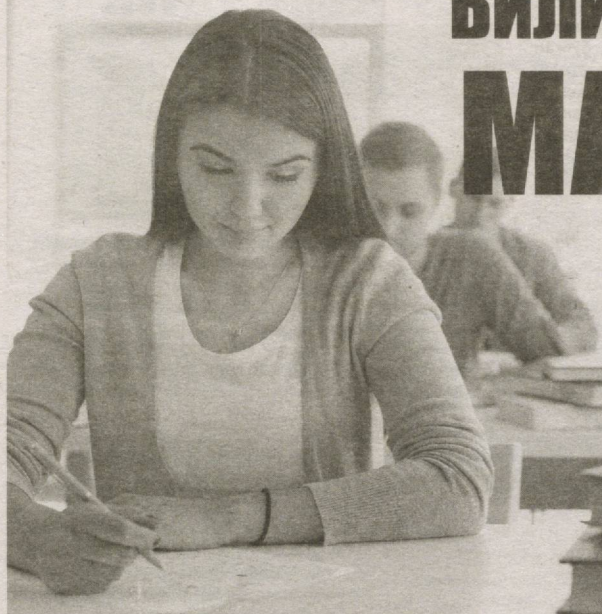
Бутун дунёда пандемия давом этаётганига қарамай, Huawei компаниясидаги фаолият ва лойиҳаларни амалга ошириш бўйича ишлар тўхтаб қолмади, худди шунингдек ходимлар штати ҳам қисқармади. Аксинча, бугунги кунда Huawei компанияси ўз жамоаси сафига тажрибали ходимлар каби университетлар битирувчиларини ҳам қабул қилишга тайёр.

Huawei компанияси Ўзбекистонда “Ўзбекистонда — Ўзбекистон манфаатлари учун” шиори остида ўз фаолиятини амалга оширмоқда, бунинг асосида ҳам мамлакатда ёш иқтидорларни ривожлантириш кўзда тутилган.

БИЛИШИНГИЗ КЕРАК БЎЛГАН МАЪЛУМОТЛАР

Қабул квоталари, ҳужжат топшириш муддати, танланадиган йўналишлар ҳақида батафсил

"2020/2021 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг олий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилишнинг давлат буюртмаси параметрлари тўғрисида"ги Президент қарори қабул қилинди.

Қабул квоталари

Президент қарори билан 2020/2021 ўқув йили учун қабул квоталари тасдиқланди:

бакалавриат:

- кундузги таълим шаклига – 103 575 нафар;
- сиртки таълим шаклига – 31 350 нафар;
- кечки таълим шаклига – 5 025 нафар.

магистратура – 10 425 нафар.

Абитуриентларнинг ҳужжат топшириш муддати

Абитуриентларни рўйхатдан ўтказиш жорий йилнинг 20 июндан 20 июлига қадар (20 июл куни ҳам) бўлган муддатда куйидаги тартибда амалга оширилади:

1. Республика махсус комиссияси томонидан белгиланган ҳудудларда:
  - Давлат хизматлари марказлари орқали.
2. Барча ҳудудларда:
  - Ягона интерактив давлат хизматлари портали.
  - Давлат тест марказининг расмий веб-сайти (www.dtm.uz) орқали.

Бештагача йўналишни танлаш ҳуқуқи

Абитуриентларга тест синови топшириладиган фанлар мажмуаси ҳамда фанлар кетма-кетлиги бир хил бўлган бештагача бакалавриат таълим йўналиши бўйича танловда иштирок этиш ҳуқуқи берилди. Шунингдек, кириш тест синовлари абитуриент танлаган бакалавриат таълим йўналишига мос иккита фандан ўтказилади.

Бешта йўналишни танлаш жараёнига оид айрим маълумотлар

Жорий йилги тест синовларида бештагача таълим йўналишини танлаш имконияти мавжуд. 5та йўналиш дегани, 5та ОТМ дегани эмас. Яъни абитуриент албатта 5та университет ёки институти танлаши шарт эмас. Битта ОТМнинг 5та йўналишини танлаши ҳам мумкин. 5та йўналиш танлаётганда энг асосий 2та шарт бор:

- 1) фанлар кетма-кетлиги мос келиши керак;
  - 2) таълим шакли (кундузги, сиртки, кечки) бир хил бўлиши керак.
- Фанлар кетма-кетлиги мос бўлсин деганда, 3.1 ва 3.2 балл бериладиган 2та фан тўғри кетма-кетликда жойлашиши керак. Масалан, битта йўналишда фанлар куйидагича:
- математика (3.2 балл);
  - чет тили (3.1 балл).
- Иккинчи йўналишда эса бошқача:
- чет тили (3.2 балл);

● математика (3.1 балл).

Гарчи тест олинадиган 2та фан бир хил бўлса ҳам, лекин уларга бериладиган баллар бошқачалиги сабабли абитуриент ушбу йўналишларга бир пайта ҳужжат топшира олмайди.

Таълим шакли ҳам албатта мос бўлиши шарт. Яъни бир пайтнинг ўзида ҳам сиртки, ҳам кундузги таълимни танлаш мумкин эмас. Абитуриент 1-йўналишга кундузги таълимни танладими, демак қолган 4та йўналиш ҳам албатта кундузги бўлиши шарт. Ёки 1-йўналишга сирткини танласа, қолган йўналишлар ҳам сиртки бўлиши керак.

Ижодий (касбий) имтиҳон топшириладиган йўналишларда фақат битта йўналиш танлаш мумкин, 5тагача йўналиш танлаб бўлмайди. Бу чеклов ҳам ижодий, ҳам тест топшириладиган йўналишларга ҳам тааллуқли;

Магистратурада ҳам фақат 1та мутахассислик танлаш мумкин.

5та йўналишларни танлаётганингизда аҳамиятлироқ бўлинг. Чунки танланган биринчи йўналиш устунликка эга. Яъни сизнинг биринчи йўналишидаги тўплаган балларингиз контракт балларига тўғри келсаю, қолган йўналишлардаги тўплаган баллар грант балларига тўғри келса, сиз контракт асосида ўқишга қабул қилинасиз.

<https://abitur.dtm.uz/> — 20 июндан бошлаб, шу сайтга кирилса, қайси фанлар мажмуаси бўйича қайси йўналишларга ҳужжат топшириш мумкинлигини кўрса бўлади.

Айрим ОТМлар контракт миқдорини ўзи мустақил белгилайди

Ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтган олий таълим муассасаларига ўзини ўзи тўлиқ молиявий таъминлаш миқдоридан келиб чиқиб, тўлов-контракт асосида ўқитиш қийматини белгилаш ҳуқуқи берилди.

Ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтган ОТМлар ректорлари бакалавриат таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича белгиланган тўлов-контракт миқдори ҳақидаги маълумотларни бир ҳафта муддатда оммавий ахборот воситалари ва интернет тармоғида эълон қилади.

“Ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтган олий таълим муассасаларига ўзини ўзи тўлиқ молиявий таъминлаш миқдоридан келиб чиқиб, тўлов-контракт асосида ўқитиш қийматини белгилаш ҳуқуқи берилди.”

➔ ХУШХАБАР

Тошкентда Туркия университетининг филиали очилади

"Тошкент шаҳрида Туркиянинг Иқтисодиёт ва технологиялар университети филиалини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Ҳукумат қарори (389-сон, 17.06.2020 й) қабул қилинди.

Қарорга мувофиқ, нодавлат таълим хизматларини кўрсатувчи Туркиянинг Иқтисодиёт ва технологиялар университетининг Тошкент шаҳрида филиали ташкил этилади.

Филиалнинг асосий вазифаларидан бири иқти-

содиёт тармоқларига инновацияларни жорий этишни рағбатлантириш, илмий тадқиқот натижаларини тижоратлаштиришни кенгайтириш, таълим олувчиларнинг инновацион ғояларини амалга ошириш учун инвестицияларни жалб қилишдан иборат.

Филиал нодавлат олий таълим ташкилоти ҳисобланади ва филиалда таълим фаолияти 2020/2021 ўқув йилидан бошланади.

Филиал битирувчиларига Ўзбекистонда олий маълумот тўғрисидаги ҳужжат сифатида тан олинadиган университет дипломи бериллади.

12 | АЛОҚА ОЛАМИДА

ИНТЕРНЕТ

ЙЎЛДОШЛИ ИНТЕРНЕТ
ТЕСТЛАРГА ШАЙ

Американинг SpaceX компанияси 13 июн куни Ер орбитасига яна 58та Starlink йўлдошини олиб чиққанди.

Улар глобал йўлдошли интернет тармоғини яратишда ишлатилади. Айни пайтга келиб Ер орбитаси бўйлаб учиб юрган шу туркумдаги йўлдошлар сони 540тага етди — бу йўлдошли интернет бета-синновларини бошлашга имкон беради.

SpaceX асосчиси Элон Маск Ерни йўлдошли интернет билан озгина бўлса ҳам қоплаш учун Starlinkлардан 400таси, "қоникарли даража"га чиқиш учун эса камида 800таси керак бўлишини таъкидлаганди.

Тизим тўлақонли ишга тушиши, яъни бутун Ер шарини қоплаб олиши учун эса орбитага 12 мингта йўлдошни олиб чиқишга тўғри келади. Аммо SpaceXга бу ҳам кам туюляпти, шекилли, компания AQШ Федерал алоқа комиссиясига йўллаган мурожаатида 30 мингта Starlinkни учиршига рухсат сўраган, дейилади 3dnews.ru портали хабарига.

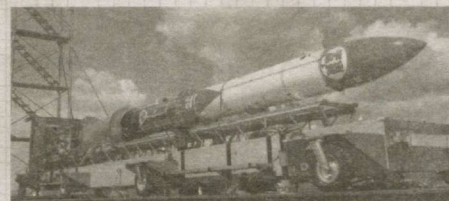
ФАЗО

ЯПОНИЯ УЧИРГАН ТИЖОРАТ РАКЕТАСИ ДЕНГИЗГА ҚУЛАДИ

Японияда Interstellar Technologies компаниясининг MOMO космик ракетасини учиршига бўлган навбатдаги уриниши ҳам муваффақиятсиз тугади: ракета Хоккайдо ороли Таики шаҳридаги майдончадан старт олгандан сўнг кўп ўтмай белгиланган баландликка етиб бормасдан денгизга қулаган.

Носозлик сабаблари ҳозирча очикланмаган. Ҳисоб бўйича бешинчи MOMO-5 ракетасини учирши дастлаб ўтган йили режалаштирилганди. Бироқ кейинчалик техник носозликлар ҳамда коронавирус инфекцияси эпидемияси туфайли бир неча марта қолдирилганди.

Хоккайдо оролида жойлашган Interstellar Technologies ракетасозлик компаниясига 2005 йилда асос солинган. 2017 йилда у узунлиги 10 метр, диаметри 50 сантиметр келадиган кичик MOMO ракетасини ишлаб чиқарган. Ушбу кичик ўлчамли ракета нанойўлдошларни коинотга олиб чиқишга мўлжаллан-

ган. Жами беш марта ракетани учиршига уриниб кўришган. Улардан бор-йўғи биттаси 2019 йил май ойида муваффақиятли тугаган.

Лойиҳага кўра, MOMO ракетаси ер атмосфераси билан коинот ўртасидаги чегара — Карман чизигини кесиб ўтиши керак. Шундан сўнг, 2023 йилга бориб компания бортда сунъий йўлдош бўлган ракетани учирмоқчи.

СМАРТФОНЛАР

HUAWEI БИРИНЧИ РАҚАМЛИ СМАРТФОНСОЗГА АЙЛАНДИ

Huawei тарихда илк бор Samsungни қувиб ўтиб, 1-рақамли смартфонсозга айланди!

Бундан бир неча йил аввал Huawei смартфон сотиш бўйича Арлени ортда қолдириб, дунёдаги иккинчи рақамли смартфонсозга айланган эди. Хитойлик гигант етакчи — Samsungдан ҳам ўзиб кетишни режалаштирган, лекин унга AQШ санкциялари халақит бераётганди.

Шунга қарамасдан, смартфон сотиш борасида Huaweiнинг ишлари яхши кетмоқда. Counterpoint Research таҳлил компаниясининг маълум қилишича, жорий йилнинг апрел ойига келиб, у Samsungни қувиб ўтиб, жаҳон смартфон бозори етакчисига ай-

ланган. Яъни, рақобатчиларидан кўра кўпроқ ақли телефонлар сота олган.

Аниқроқ қилиб айтсак, апрелда дунё смартфон бозорининг 19 фоизи Huawei ҳиссасига тўғри келган. Жанубий корейлик рақобатчи эса 17 фоизлик улуш би-

лан иккинчи ўринга тушиб қолган. Тўғри, бу галаба қисқа муддатли бўлиши мумкин, зеро, иккинчи чорак натижалари ўзгача бўлиши эҳтимоли юқори.

Huawei ютуғига бир нечта омилар сабаб бўлган ва булардан биринчиси — коронавирус пандемиясидир. Зеро, унинг ишлаб чиқарувчиларга зарбаси катта бўлди, хитойликлар эса мазкур муаммага ҳаммадан аввал дуч келиш билан бирга, энг биринчи бўлиб ундан қутула олганлар ҳам. Шунингдек, Google сервислари йўқлиги сабабли европаликлар Huawei смартфонларидан юз ўгирганларида ҳам "Осмон ости салтанати" аҳолиси маҳаллий ишлаб чиқарувчини янада кўпроқ қўллаб қувватлади.

АҚЛИИ СОАТЛАР

GALAXY WATCH
3 ҲАҚИДА БАТАФСИЛ
МАЪЛУМОТ ТАРҚАЛДИ

SamMobile нашри Samsung компаниясининг Galaxy Watch 3 ақли соати техник хусусиятлари ҳақидаги батафсил маълумотлар ва ҳақиқий фотосуратларни эълон қилди.

Қутилганидек, компания Galaxy Watch 3 моделини корпус ўлчамига кўра икки хил — 41 миллиметрлик ва 45 миллиметрлик вариантларда чиқаради. Уларнинг дисплейлари эса тегишлича диагоналига 1.2 ва 1.4 дюймлик ўлчамда. Яъни, учинчи авлод смартвотчлар экранлари илк Galaxy Watchниқидан 0,1 дюймга каттароқ, аммо корпуси ихчамлашган — тегишлича 41x42.5x11.3 ва 45x46.2x11.1 дюймлик.

Galaxy Watch 3 механик ромга эга.

Ҳар иккала вариантдаги смарт-соатни хоҳишга кўра зангламайдиған пўлатдан ёки титандан қилинган корпусда харид қилиш мумкин бўлади. Барчасида бир хилда 8 гигабайтлик ички хотира, LTE, NFC, GPS, ЭЖ датчиги, қон босимини ўлчаш функцияси, IP68 стандартида сувдан химоя ҳамда MIL-STD-810G ҳарбий стандартига мос зарбадан муҳофаза мавжуд.

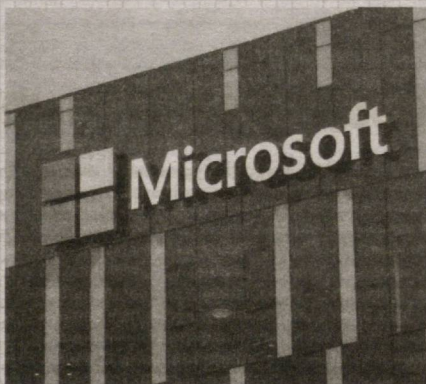
Сўнгги маълумотларга кўра, Galaxy Watch 3 смарт-соатини Samsung кейинги ойдаёқ, буткул симсиз Galaxy Buds Live қулоқчини билан бирга намойиш этади. Уларнинг нархлари ҳақида ҳозирча ишончли бирор маълумот йўқ.

КОМПАНИЯЛАР

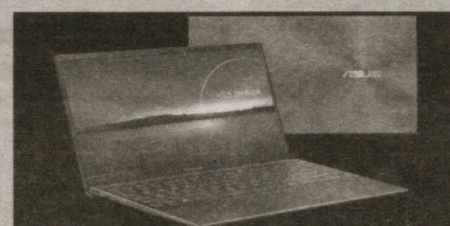
MICROSOFT VA СОСА-СОЛА БЕШ
ЙИЛЛИК ШАРТНОМА ТУЗДИ

Microsoft компанияси Coca-Cola компанияси тендерда шартномани ютиб олганини маълум қилди. Энди чанқовбосди ичимликлар ишлаб чиқарувчиси беш йил давомида компаниянинг дастурий таъминоти, хусусан, Teams иловаси ҳамда агентлар учун мижозларга хизмат кўрсатиш сервисларидан фойдаланади.

Шартнома қиймати ошкор қилинмаган. Microsoftнинг бизнес-иловалар гуруҳи вице-президенти Жеймс Филлипс маълум қилишича, Coca-Cola компанияси ахборот йиғиш, маълумотларга сунъий интеллектда ишлов беришда Microsoft технологияларига таянади.

НОУТБУКЛАР

ASUS ZENBOOK — БИР ҚУВВАТ
ОЛИШДА 22 СОАТ ИШЛАБ БЕРАДИ

Asus компанияси экран диагоналлари тегишли равишда 13,3 ва 14 дюймлик ZenBook 13 (UX325) ҳамда ZenBook 14 (UX425) ноутбукларини тақдим этди.

Бу моделлар олдингиларига қараганда аянам юпқа ва енгил — ZenBook 13нинг оғирлиги 1,07 кг. Юпқалиги (ҳар иккиси ҳам 13,9 мм.) ноутбукларнинг функционалликни асло чеклаб қўймаган: барча портлар, хусусан, HDMI ва USB Type-A, USB-C ҳамда microSD хотира картаси учун слотга эга. Ишлаб чиқарувчи булар дунёдаги 13,3 ҳамда 14 дюймлик экранга эга энг юпқа ноутбуклар эканини маълум қилди.

Яхши аккумулятори ҳамда ултражеамкор функцияга эга экрани боис (1 Вт), ноутбук электр тармоғидан узиб қўйилганида ҳам жуда узоқ вақт ишлашга етади — 22 соатгача.

ZenBook 13 ва ZenBook 14 ноутбукларига 10-авлод Intel Core процессорлари ва 32 Гбгача оператив хотира ўрнатилган. Доимий хотираси эса 2 Гбгача.

Саҳифани С.ТЕМИРОВ тайёрлади.

Пандемия ва миграция: Меҳнат муҳожирилари Россияда қоладиган бўлиши

Шу йилнинг апрел ойда Россия президентининг фармонида кўра, карантин чекловлари даврида Россия ҳудудидаги меҳнат мигрантларининг қонуний мақомда қолишлари учун 15 июнга қадар бир қатор енгилликлар берилганди.

Куни кеча Владимир Путиннинг миграция қонунчилигида оид янги фармони эълон қилинди. Ҳужжатда Россиядаги муҳожирилари учун енгилликлар маълум муддатга қисман сақланиб қолинган.

Нималар ўзгарди?

Аввало, Россия ҳудудидаги мигрантларнинг муддати тугаган миграция ҳисоби (регистрация) 15 сентябрга қадар автоматик равишда узайтирилди. Маъмурий ҳуқуқбузарлик сабабли Россиядан чиқариб юбориш тўғрисидаги қарорга эга мигрантлар 2020 йилнинг 15 сентябрга қадар қолишлари мумкин.

Апрел ойидаги фармонда Россияга киришда миграция варақасига сафар мақсадини нима деб кўрсатилганидан қатъи назар, ишга рухсатнома – патент расмийлаштириш мумкинлиги кўрсатилган эди. Мазкур енгиллик меҳнат мигрантлари учун 15 сентябрга қадар давом этади.

давом этади.

Маълумки, Россияда карантин чекловлари чоралари босқичма-босқич бекор қилинмоқда. Коронавирус хавфи оз бўлган кўлаб ҳудудлар одатий ҳаёт тарзига қайтган. Мигрантлар ҳам ўз ишларини давом эттириш имкониятига эга бўлишмоқда.

Ишга қайтилади, патент тўланади

Москвада 16 июндан бошлаб ошхона, кафелар ва бир қанча мигрантларни иш билан таъминлаб турган ташкилотлар иш фаолиятини тиклади. Мигрантлар ишга қайтиши баробарида, Путиннинг янги фармонига асосан, Россияда ишлаш учун рухсат берувчи ҳужжат – патент расмийлаштиришлари ло-

зим. Патенти бор муҳожирилари эса унинг ойлик солиқ тўловларини давом эттиришлари керак.

– Карантиндаги даврда патент тўлови уч ойга тўхтатилган эди, – дея изоҳ берди юрист Ботиржон Шермухаммад. – Энди қачондан бошлаб тўланади? Буни билиш учун патент муддати тугаган кунга 93 кун қўшамиз. Мисол учун, патент орақасидаги сана 20.01.2020. Апрель ойининг 20-куни пул тўлашни тўхтатганмиз. Шу кунга 93 кунни қўшсак, 22 июлга тўғри келади. Демак, 22 июл куни кейинги ой учун тўлов қилишимиз керак.

Москва очилапти

Узоқ муддатли танаффусдан сўнг Москвада 16 июндан бошлаб кафелар

(ҳозирча ёзги айвонлари), музейлар ва ҳайвонот боғи яна ишга тушди. Шунингдек, аҳоли кутубхоналар, кўрғазма залларига, стоматология клиникаларига ва спорт тадбирларига боришлари мумкин. Чипталарни электрон шаклда олиш ва ташрифларни олдиндан рўйхатга ёзилиб амалга ошириш керак. Ниқоб ва масофа сақлаш тартибига амал қилиш сақланиб қолади, дейилади пойтахт мэри хабарномасида.

Россиядан 80 минг

киши ватанга қайтмоқчи

Россияда мигрантларнинг иш ўринлари ва одатий ҳаёт тикланаётганига қарамай, минглаб ўзбекистонликлар ҳамон ватанга қайтиш ҳаракатида. Ўзбекистоннинг Россиядаги элчихоналари чартер рейслар учун рўйхатида 80 мингга яқин киши навбатга ёзилган.

Айни пайтда Россия расмий ОАВлари ҳукумат карантин чекловларини секин-аста бекор қилиш билан бирга чегараларни қисман очиб ва халқроқ қатновларни тиклаш масаласини кўтараяётганини ҳам ёзишмоқда. Мамлакат ичкарисидидаги қатновлар эса июн ойидан тикланган эди.

Тахлилчилар эса бу ҳаракатлар мамлакатда коронавирус инфекцияси тарқалиши бўйича иккинчи тўлқинни юзага келтиришини тахминлашмоқда.

Ўз ёшли тошбақа табиатга қайтди

Диего лақабли улкан Галапагос тошбақаси ўзи мансуб бўлган зотни йўқолиб кетишдан асраб қолгач, яна табиатга қўйиб юборилди. Бу ҳақда Эквадор атроф-муҳит вазири Пауло Проано Андраде маълум қилди.

Chelonoidis hoodensis наслига хос бўлган Диего, ноғохон, Галапагоснинг Эспаниола оролида пайдо бўлганда илмий экспедиция аъзолари томонидан тутиб олинган. Шундан сўнг жонивор 30 йилдан кўпроқ умрини АКШнинг Сан-Диего шаҳридаги ҳайвонот боғида ўтказишга мажбур бўлди. Гарчи, Диего тутқунда

сақланган бўлса-да, ер юзидидаги қирилиб бораётган тошбақа турини асраб қолиб, кўпайишига ёрдам берди. “Ун йил давомида панжара ичида сақланиб, ўзлари мансуб бўлган турни кўпайтиришга ва йўқолиб кетишдан асраб қолишга хизмат қилган 15та Эспаниола тошбақаси, жумладан, Диего таниш гўшага қайтди. Қадрдон орол уларни кучоқ очиб кутиб олмоқда”, – деб ёзган вазири ижтимоий тармоқ орқали.

Эквадорнинг Universo газетасида ёзилишича, Галапагосларнинг ноёб фаунасини сақлаб қолиш рамзига

айланган Диего 800га яқин тошбақачалар дунёга келишини таъминлади. Бу миқдор Эспаниолада ушбу тур кўпайишининг 40 фоизини ташкил этади.

Галапагос ороллари Тинч океанида жойлашган. Мазкур ҳудуд ҳайвонот дунёсининг юзлаб ноёб турларига, жумладан, улкан тошбақалар, игуанлар, қушлар ва бошқа жониворларга аёл макон ҳисобланади. ЮНЕСКО мазкур ороллар жойлашган ҳудудни 1978 йил Жаҳон мероси рўйхатига киритди. 1985 йил эса Жаҳон биосфера қўриқхонаси, деб эълон қилди.

Яман халқига халқаро ҳамжамият ёрдами зарур

Араб давлатлари лигаси бош котиби Аҳмед Абу ал-Ғейт жаҳон ҳамжамиятини БМТнинг Яманда амалга ошираётган дастурларини молиялаштириш учун тезроқ маблағ ажратишга чакирди. Агар зудлик билан ёрдам кўрсатилмаса мамлакатда аҳвол ўта фожиали тус олади, дейилади душанба куни эълон қилинган баёнотда.

Июн ойининг бошларида БМТнинг инсон ҳуқуқлари ва Болалар жамғармаси (ЮНИСЕФ) олий комиссарияти бошқармасининг расмий вакиллари ҳам Яманда соғлиқни сақлаш тизими издан чиқиб кетгани ҳақда баёнот берган эди. Агар БМТ дастурларига молиявий ёрдам ажратилмаса июл ойидан бошлаб аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш бўйича олиб борилаётган ишлар тўхтатилади. Ташкилот расмий вакили Руперт Колиннинг таъкидлашича, Яман касалхоналари жой, дори-дармонлар, шифокорлар ва тоза сув етишмаётгани учун COVID-19 юқирган беморларни қабул қилмаяпти. Агар молиявий ёрдам берилмаса БМТнинг мамлакатда амалга ошираётган 41та дастуридан 30таси яқин кунларда тўхтатилади, дея таъкидлади Колинвил.

Абу ал-Ғейт барча халқаро гуманитар ташкилотларни, шунингдек, донор мамлакатларни зудлик билан молиявий ёрдам ажратишга чакирди. У воқеалар ривожининг дунё ҳамжамияти кўз ўнгида мисли кўрилмаган фожиага айланиб кетишига йўл қўйиб бўлмаслигини эслатди. Бундан аввал 30га яқин мамлакат Яманда гуманитар дастурларни амалга ошириш учун 1,35 миллиард доллар ажратишга ваъда берган эди. БМТнинг гуманитар масалаларни мувофиқлаштириш бошқармаси маълумотига кўра, 12 июнгача ушбу маблағнинг фақат 47 фоизи келиб тушган.

Ўз навбатида, яқинда БМТ бош котиби Антониу Гутерреш ҳам Яманга турли ёрдам дастурлари, жумладан коронавирусга қарши кураш учун июндан декабргача 2,41 миллиард доллар керак бўлишини таъкидлаган эди.

Интернет материаллари асосида
У. ЙҮЛДОШЕВ тайёрлади

Мексикада ўғирлаб кетилган генерал топилди

Ўтган шанба куни йирик миқдорда гаров пули ундириш мақсадида олиб қочилган Мексика Мудофаа вазири Бригада генерали Хосе Лира озод этилди. Бу ҳақда марказий Пуэбла штати губернатори Мигел Барбоса маълум қилди.

Ҳарбий коллеж раҳбарларидан бири Хосе Гилермо Лира Эрнандес бир неча кун олдин Пуэбла штати Тепеско муниципалитетидан ўғирлаб кетилган эди. Гаровдаги мулозим Мехико штатининг Атлаутла муниципалитети ҳудудида озодликка чиқарилди.

Маҳаллий ОАВ хабарига кўра, жиноятчилар генерал учун 5 миллион песо (тахминан 230 минг доллар) гаров пули талаб қилишган. Унинг қўйиб юборилиши билан боғлиқ тафсилотлар эса ҳозирча ошқор этилмаяпти. Ижтимоий тармоқларда ўғирлаш чоғи берилган зарбалар натижасида Хосе Лиранинг юзидида жиддий жароҳат излари қолган фото суратлар учрамоқда.

Аркадий АВЕРЧЕНКО

(1881-1925)

Ўрмонда сайр қилиб юрган амалдор Плюмажёв дарё бўйига чиқиб келди ва тўхтаб, ойнадек тиниқ сув бетига мақсадсиз тикилиб қолди.

Узоқни яхши кўролмайдиган амалдор нариги қирғоқни кўздан кечириш бошлади. Ихчам сариқ чўмилиш кийимидаги қандайдир бир гавда сувга келди ва тизза бўйи жойда тўхтаб, бошидаги яшил чепчик устидан ҳовучлаб сув қуя бошлади.

“Аёл! – ўйлади Плюмажёв. Кўзларини қисиброқ қараган эди, у иккита ингичка чизиқчага ўхшаб кўринди. – Худо ҳаққи, аёл! Ёшгина шекилли!”

Унинг кексаларга хос озгин тиззалари титраб, баданини совуқ қалтироқ босди.

– Аҳ – инграб кўйди Плюмажёв. – Лаънати кўролмаслик... Қандай аҳмоқона одат-а бу дурбин олиб юрмаслик.

У хўрсиниб кўйди ва кўзларини ишқади:

– Оқ ва йўл-йўл нималарнидир кўряпман. Улдирса ҳам шундай зўр томошадан воз кечмайман. А-ҳа! Ана у, сув ўртасига томон келяпти. Панароқда ўтириб кутиб турай-чи, балки яқинроққа сузиб келар. Аттанг!

У яққолроқ кўринадиган қуюқ бутазордаги тепаликка қалтироқ кўллари билан бир амаллаб тиришиб-тармашиб эндигина чиқиб олганда қоқилиб кетди. Яшил бутуқлар орасида гимназиячилар фуражаси, хизмат пайтида кийиладиган мошранг блуза ва кулранг шим кийган йигитча ҳаракатсиз қадалиб ётарди. Йигитча унинг йиқилганини кўриб нима деб ўйладийкин?

– Оббо олғир-э... Жойлашиб олганиничи! – ҳасад билан уф тортди Плюмажёв. У ётиб олган гимназиячининг кўлида нариги қирғоққа қаратилган қора дурбинни кўриб қолди.

Гимназиячи ўтирилди ва Плюмажёвга илжайганча дўстона кўз қисиб деди:

– Э-э, сиз ҳамми?

“Ярамас, яна бетакаллуфлигини-чи”, – ўйлади Плюмажёв, гимназиячини юлиб ташлагиси келди, бироқ дурбин эсига тушиб, ўтлар устига – унинг ёнига чўқди ва тилёғламалик билан ҳингиллади:

– Ҳи-хи! Ажойиб-а?

– Чиройликина! – деди йигитча.

Плюмажёв тилининг учини қуруқшаган лаби устидан юргизиб, сабрсизларча деди:

– Бир дақиқага... бериб туролмайсизми... дурбинни! Гимназиячи бош чайқади:

– Э, йўқ, амакижон! Бунақаси кетмайди! “Ака”нгининг ўзига керак.

Плюмажёв қалтироқ кўлларини чўзди: – Бериб туринг! Бир дақиқага.

– Ҳечам-да! Текингами, мен уни холамнинг кийим жавонидан сўрамай олиб келганман! Агар сизда дурбин бўлганида менга бермаган бўлардингиз, албатта!

– Берсангиз-чи!

– Халақит берманг! Оҳо-ҳо.

Йигитча ўрнидан туриб, олдинга дурбинни кўзига босиброқ шунақанги берилиб қарай бошладик, оқибатда миясига каттагина хатар таҳдид солаётганидан беҳабар қолди.

– Оҳо-ҳо! Орқасини ўтирдим... Аммо мен унинг энсасини шунақа гўзал деб ўйламаганим.

Ёнида ётган Плюмажёв эса ясама бепарволик билан тескари ўгирилиб олди, бироқ унинг лаблари дилсиёҳликдан ва қаттиқ ғазабдан титрар эди.

– Тўғрисини айтганда, – аламини ола

– Камми дейман! Керак бўлса, баъзан йигирмани ҳам бағишлаб юборишга тўғри келади... Мана... Саёз жойга чиқди, оёқлариям кўринди. Болдирилари, тўпиқлари жуда ажойиб, сизга айтсам!

Аввалига гимназиячи шунчаки завқ олаётганди. Энди бўлса, у олди-сотди ҳам қила бошлагач, завқ-шавқни икки ҳисса ошиб кетди.

– Ие! Буниси нима экан? Елкасидаги чўқурчалар... Чиндан ҳам! Кўллари эса оппоқ... Тирсақлариям нафис! Белидаги чўқурчалар...

– Яхши йигит, – хириллаб унинг гапини бўлди Плюмажёв, – хоҳласангиз... мен сизга саккиз сўм берман...

– Ўн!

– Бошқа йўқ... менда... мана ҳамёним... ўн тийинлик билан саккиз сўм. Ҳамёни ҳам кўшиб олинг, майли. Ҳамён янги, уч сўм туради.

– Шу янгими! Эски-ку, ярим

бахосига арзиса ҳам катта гап. Плюмажёв йигитчининг эски дурбин учун осмондан келиб ҳақ сўраётганига эътироз билдирмоқчи эди, бироқ ичидан чўчиб турарди: қандай бўлмасин, болакай аразлаб қолмаслиги керак.

– Ўҳ-ҳў! Орқасига эгилди, бу нимаси! Ҳа, албатта, чўмилиш кийимининг боғичини ечди ва...

– Кулоқ солинг! – қаттиқ ҳаяжондан овози бўғриқиб хитоб қилди Плюмажёв. – Мен сизга саккиз сўмдан ташқари ҳамёнимни, яна пишиққина пичоқчам ва анавинақа суратларни ҳам берман!

– Ўткирми?

– Ўткир, ўткир, кечагина сотиб олдим.

– Тамакингиз ҳам борми?

– Бор, бор. Маъқул бўлса, тақдим

этаман. – Йўқ, сиз менга ҳаммасини беринг. О-о, чарм тамакидон!.. Майли, агар тамакиларни тамакидонни билан, пичоқча ва суратларни пулга кўшиб берсангиз, дурбинни сизга сотаман.

Плюмажёв бу очкўз болакаини яхшилаб сўкиб бермоқчи бўлди-ю аммо бунинг ўрнига шундай деди:

– Ҳўп, майли... Фақат менга бир жуфт тамаки қолдиринг... йўлда...

– Ажабо, ана янгилик! Бор-йўғи олти дона экан ўзи. Алмашини истамасангиз, майли, керак эмас.

– Ҳўп, ҳўп... олинг, олаверинг... Мана сизга, ҳисоблаб кўришингиз мумкин: саккиз сўм-у ўн тийин. Мана пичоқча. Шошмай туринг... У кетиб қолмадимки ўзи?

– Бутун гўзаллиги билан намоён бўлиб турибди. Энди ён томони. Мана, қаранг. Йигитча севиниб ҳуштак чалганча

Плюмажёвнинг оёғини шўхчан чимчиб олди-да, ўзининг кимматбаҳо нарсаларини ола солиб, ўрмон ичига ғойиб бўлди.

Плюмажёв ҳирс билан илжайганча дурбинни кўзига тўғрилаб қарай бошлади: қирғоқдаги қумлоқ саёзликда йўл-йўл чўмилиш кийимида хотини Плюмажёва Мария Павловна тик турганча қўлини бошига кўтариб, чепчигини тартибга солмоқда эди.

Плюмажёвнинг кўзлари косасидан чиқиб кетаёзди... У нималардир деб тўнғиллаб-тўнғиллаб, ғазаб ичиде кўлидаги кераксиз дурбинни зарб билан тўппа-тўғри сувга улоқтирди.

Ана шу қирғоқдан нариги томонга ўтиш мумкин бўлган кўприккача ва у ердан унинг дала ҳовлисигача уч қақирим йўл юриш лозим эди...

Оёқлари зирқираб оғриганидан букилиб-букилиб бораётган Плюмажёвнинг ўлғудай тамаки чеккиси келаётгани, аммо афсус, тамаки йўқ эди...

Рус тилидан

Шаҳзода ҲАКИМОВА таржимаси

Аёл

бошлади у бўғиқ овозда, – чўмилаётган аёлни яширинча кузатишга ҳаққингиз йўқ. Ахлоқсизлик бу. – Сиз мендан

дурбинни сўрадингиз!

Ўзингиз ҳам!.. Ўзларига бемалол-у менга мумкин эмас экан-да.

Плюмажёв индамади.

– Хоҳласам, дурбинни тортиб олардим. Мушт ҳам туширардим. Кучлиман-ку ахир...

– Ўҳ-ҳў, тортиб олиб кўринг-чи...

Шундай қичқираманки, бутун чорбоғдагилар югуриб келишади. Менга-ку фарқи йўқ, ёш боламан, аммо сизнинг жуда бўлмаганда кулогинингиз чўзиб, таъзирингизни беришса, бу шармандалиқдан ёз бўйи уялиб юрасиз. Сиз ёши улғу кекса киши бўла туриб, шунақа аҳмоқона ишлар билан шуғулланиб ўтирибсиз. Энди у яна олдинга ўтирилди. Хоҳлайсизми, нима кўринса, мен сизга айтиб тураман?

– Йўқлиб кет!

– Ўзинг йўқол! – совуққонлик билан гап қайтарди йигитча.

– Кўпол...

– Унақасидан эшитдим.

Плюмажёв тишларини гижирлатганча болакаининг гарданига мушт тушириб, ҳозироқ уйга кетишни мўлжаллади, бироқ бунинг ўрнига тулугини ичига ютиб, ясама мулойим оҳанда йигитчага мурожаат қилди:

– Тили ўткир экансиз, йигитча... Гап

бундай, дўстим, агар вақтинча бериб туришни хоҳламангиз, унда... сотинг!

– Нима... сотинг... Кейин холам менга бировни дурбинни сотиш қанақа бўлишини кўрсатиб қўяди!

– Ишонманки, яхши йигит, – хушодам қиларди Плюмажёв, – холангиз сиздалигини сезмайди. Ундан кейин, хизматкор ўғри хотин ўтиб кетди... Мен сизга тўлиқ ҳақини ҳозироқ бераверайми?

Гимназиячининг юзиде қарама-қарши икки ҳиссиёт акс этар, у ўйланаётганди.

– Ҳм-м... Менга қанча бермоқчисиз ўзи?

– Уч сўм.

– Уч сўм? Сиз менга ярмини таклиф қиляпсизми? У магазинда саккиз сўм туради.

Йигитча нописандлик билан елка қисиб кўйди ва яна нариги қирғоққа қарай бошлади.

– Ҳўп, бўлмаса, беш сўмга розимисиз?

– Ўн сўм беринг!

– Буниси энди разиллик. Ўзингиз,

янгиси саккиз сўм туради, дедингиз,

тагин ўн сўм ундирмоқчисиз. Юлғич.

“**Йигитча севиниб ҳуштак чалганча Плюмажёвнинг оёғини шўхчан чимчиб олди-да, ўзининг кимматбаҳо нарсаларини ола солиб, ўрмон ичига ғойиб бўлди.**”

ИНСОНДА ҲАММА НАРСА ГЎЗАЛ БЎЛИШИ КЕРАК

Ҳамма замонларда ҳам инсон одоби, ахлоқи долзарб масалалардан бири бўлиб келган. Ахлоқ – кишиларнинг бир-бирига, oilага, жамиятга, Ватанга, табиатга нисбатан бўлган, маънавий асосланган, адолат мезонларига таянган муносабатларининг муайян тизимини ифодалайди. Муносабатлар эса бевосита ахлоқ нормаларига бўйсинишни талаб этади. Шу сабабдан, биз педагогларнинг асосий вазифамиз ана шундай нормаларга тўлақонли жавоб берадиган барнамол шахсни вояга етказишдир.

Бир донишманддан “Қайси фазилатлар энг яхши фазилатлар саналади?”, деб сўрашибди. Шунда у: “Қулиб турмоқлик, ширин сўзламоқлик, хушмуомала бўлмоқлик”, деб жавоб берган экан.

Ахлоқи ва муомаласи гўзал инсон – инсонларнинг энг сарасидир.

Ахлоқ одамларни, атроф-муҳитни яхши кўриш, ҳурмат қилиш ва уларни тушунишда намоён бўлади. Одамларга баҳо беришда ҳам ахлоқ ҳисобга олинади. Табиийки, инсон жилмайиб турган киши билан дўстлашгиси келади. Чунки унинг яхши одам эканини ахлоқий фазилатлари билан ажратиб олиш мумкин.

Ўқитувчилар болалар тарбиясида дарсларда турли методлардан фойдаланиш, масалан: баҳс-мунозара асосида дарсларни олиб бориш ўқувчиларда тўғри қарор қабул қилишларига сабаб бўлади. Чунки, баҳс-мунозара жараёнида ўқувчилар ахлоқий сифатларнинг моҳиятини тўлиқ англаб олишларига имконият бўлади.

Баҳс-мунозарани қуйидаги фикрларни изоҳлашдан бошлаш мумкин:

“Ахлоқий тарбияланганлар – ахлоқий билимларни ўзлаштирибгина қолмай, ҳар қандай вазиятларда ўзини муносиб тута оладиган кишилар ҳисобланади”, “онгли интизом эгаси бўлган киши ўз ахлоқий бурчини тўғри англайди, ўз хатти-ҳаракатларига баҳо беради, нотўғри хатти-ҳаракатини қоралайди”, “бир-бирига газаб сочиш – ахлоқсизликдир” ва ҳ.к.

Ахлоқий сифатлар юзасидан савол-жавоб уюштиришда турли ҳикматли сўзлардан фойда-

ланиш ҳам яхши натижа беради. Масалан: “Исроф қилиш – сахийлик эмас, ўринсиз совуришни ақли одамлар сахийлик демас”, “Қаноат бир чашмадирки, олган билан унинг суви қуримайди, у бир хазинадирки, ундаги бойлик камаймайди, у бир экинзордирки, уруғи иззат ва шафқат ҳосили беради, у бир дарахтдирки, унда қарам бўлмаслик ва ҳурмат меваси бордир. Қаноат бир кўргонки, унга кирсанг, нафсинг галвасидан қўтилисан. Қаноат бир чўққики, унга чиқсанг, дўст-душманга муҳтожликдан холос бўласан”, “Сабр – аччиқ, аммо фойда берувчи, қаттиқ, аммо зиён-заҳматни даф этувчи”.

Ҳар бир инсондаги муомала одоби гўзал бўлиши унга муваффақиятлар эшигини очиши шубҳасиз. Бу мезонга изчил амал қилиш одамларни бир-бирига яқинлаштиради, ўзаро ишончни мустаҳкамлайди. Бу эса муомала одобининг муҳим талабларидан бири.

Муомала одоби яна шуни тақозо этадики, ҳар бир киши бошқалар томонидан иззат-иқром ва ҳурмат қилишларини истар экан, у бошқаларнинг ҳам ҳурматини жойига қўйиши лозим. Зеро, айтилган сўз ёки иборанинг ўзи қандай оҳангдалигига қараб кишига ижобий ёки салбий таъсир кўрсатади.

Инсонларга муомала қилишда ширин сўз бўлиш ҳам асосий аҳамиятга эгадир. Ширин сўз воситасида инсон қалбига йўл топиш мумкин. Меҳр-у садоқати, атрофдагиларга нисбатан қандай фикрда эканлиги, ўзининг қандай инсон эканлигини ўз муомаласида билдиради. Самимий муомалада бўлиш инсон-

ларни бир-бирига бўлган меҳр-у муҳаббатни орттиради.

Сўзлашганда ўйлаб, чиройли сўзлар билан гапириш эзгулик, бахт йўлини очади. Бир оғиз ширин сўз кишининг ҳаёт нашидасини суришга илҳомлантиради, аччиқ сўз эса яшашдан кўнглини совитади. Демак, мулоқот маданиятига, одобига амал қилиш кишини юксалик сари этаклайди. Ҳаётда иззат-ҳурматда бўлишга сазовор этади.

Дарс жараёнида ўқувчилар ахлоқий камолот инсон ижтимоий такомиллашувининг таркибий қисми эканлигини, ахлоқ инсоннинг ижтимоий, маънавий такомиллашувининг таркибий қисми эканлигини, ахлоқ инсоннинг ижтимоий, маънавий такомиллашувининг таркибий қисми эканлигини англаб олишлари муҳим саналади.

Шунингдек, ўқувчилар диққатини ахлоқий нормаларга риоя қилишни ҳар бир шахс ўзидан бошлаши кераклигига, энг асосий нарса мавжуд маънавий-ахлоқий нормаларни билиш эмас, балки уларга амал қилиш зарурий эҳтиёж эканлигини англаштишимиз лозим.

Ўқувчилар билан дарсларда ахлоқ ва одобга оид мавзулар ҳақида суҳбат ёки таҳлил қилишда юқорида келтирилган эслатмаларни педагоглар томонидан янада тўлдириб, мукамаллаштириб олиб борилиши ўқувчилар томонидан ижобий кутиб олиншига ва кафолатланган натижага эришишни таъминлайди. Шунингдек, дарс якунида ўқувчиларни ўз таҳлилларидан олган хулосаларини ўрганиш келгуси дарсларни янада тўлақонли, мукамал олиб бориш имконини беради.

Н. ХОЛМУҲАМЕДОВА,
Тошкент шаҳар, Мирзо Улуғбек тумани,
49-мактабнинг миллий ғоя ва ҳуқуқ фани ўқитувчиси

ИНҲА БИТИРУВЧИЛАРИ “ЎЗБЕКНЕФТГАЗ” АЖга ИШГА ОЛИНДИ

“Ўзбекнефтогаз” АЖ бошқарув раиси Меҳриддин Абдулаевнинг топишига биноан, нефт ва газ соҳасини янада ривожлантириш, кадрлар захирасини шакллантириш мақсадида жорий йил олий таълим муассасаларини битирган талабалар корхона ва ташкилотларга ишга таклиф қилинмоқда, деб хабар берди компания матбуот хизмати.

Жумладан, “Ўзбекнефтогаз” АЖ таркибига кирувчи корхоналар фаолиятида хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш ва бунинг учун ёш мутахассисларни жалб этиш мақсадида Тошкент шаҳридаги ИНҲА университетининг саккиз нафар мутахассис-битирувчиси танлов асосида ишга қабул қилинди.

Таъкидланишича, бугунги кунда ёшларга кўрсатилаётган эътибор ва имкониятлар давлатимиз тараққиёти, хусусан, “Ўзбекнефтогаз” АЖ ривожини учун жуда муҳим саналади.

ТАТУДА ХАЛҚАРО ВЕБИНАР БЎЛИБ ЎТДИ

Жорий йилнинг 17 июн кунини ТАТУ ҳамда Oracle компанияси билан ҳамкорликда халқаро онлайн вебинар ташкил этилди. Бу ҳақда ТАТУ матбуот хизмати хабар берди.

Вебинар Zoom платформасида ташкил этилиб, унда Oracle Academyнинг Россия ва МДҲ мамлакатларидаги вакили Юля Цоколова, ТАТУ профессор-ўқитувчилари иштирок этишди.

Вебинарда IT йўналишлари бўйича янги дастурий маҳсулотлар, улардан фойдаланиш имкониятлари, энг сўнгги технологиялар, Cloudдан фойдаланиш ва Oracle Academy янгиликлари, LMS тизимида онлайн дарслар, улардан фойдаланиш, рўйхатдан ўтиш ва бошқа қизиқарли маълумотлар тақдим этилди.

Шунингдек, вебинар иштирокчиларига халқаро сертификат бериш кўзда тутилган.

ЭЪЛОН

Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги маълум қилади

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 22 ноябрдаги 458-сонли қарори билан тасдиқланган Телекоммуникациялар соҳасидаги фаолиятни лицензиялаш тўғрисидаги низомнинг 49-бандига мувофиқ, “BIZZONE GROUP” масъулияти чекланган жамиятига (Бухоро вилояти) маълумотлар узатиш тармоқларини лойиҳалаш ва куриш бўйича фаолиятига 2018 йил 18 июнда берилган АА серия 0006502 рақамли лицензия амал қилиши, МЧЖнинг 2020 йил 8 июндаги 09/06-20-сонли аризасига асосан, 2020 йил 15 июндан тугатилди.

Утганларнинг охирати обод бўлсин

Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги жамоаси вазирликнинг Хоразм вилояти ҳудудий бошқармаси жамоаси бошлиғи Зафарбек Каримовга волидаи муҳтарамаси
ГАВҲАРХОН аянинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги Хоразм вилояти ҳудудий бошқармаси жамоаси бошқармаси бошлиғи Зафарбек Каримовга онаси
ГАВҲАРХОН аянинг
вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

“Ўзбектелеком” АК Бухоро филиали ва Вобкент тумани телекоммуникациялар боғламаси жамоалари Вобкент ТТБ бошлиғи Рашид Қулиевга волидаси
ХОСИЯТ аянинг
вафоти муносабати билан таъзия изҳор қилади.

“Ўзбектелеком” АК Бухоро филиали ва Шофиркон тумани телекоммуникациялар боғламаси жамоалари Фахрий алоқачи Шодмон Жумаевга умр йўлдоши
Роҳиля ая ЖУМАЕВанинг
вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

“Ўзбектелеком” АК Бухоро филиали ва қасаба уюшмаси кўмитаси жамоалари филиалнинг персонал билан ишлаш бўлими олий тоифали кадрлар бўйича инспектори Лола Набиевага волидаи муҳтарамаси
Зара ДЗИОВАНИНГ
вафоти муносабати билан марҳумнинг oilа аъзоларига ҳамдардлик изҳор қилади.

AirPods:

Аслини сохтасидан қандай фарқлаш мумкин?

Аpple AirPods Pro симсиз қулоқчини тақдим қилиниши билан кўпчиликнинг ушбу гаджетга бўлган қизиқиши ошди. Фаол шовқинни камайтириш функцияси қўшилгани эса товуш сифатини янада оширди. Аммо сотувда арзон ва сохта AirPods Proлар ҳам кам эмас. Нархидан бошқа қайси жиҳатга қараб, AirPods Proнинг ҳақиқий Apple маҳсулоти эканлигини қандай билиб олиш мумкин? Сохта AirPods Proни қандай аниқласа бўлади? Қуйида сизни қизиқтирган ушбу саволларга жавоб берамиз.

Оригинал AirPods Proлар махсус яратилган Apple H1 чипига эга бўлса, клон AirPods Proлар Qualcommнинг симсиз қулоқчин (наушник)лар учун чиқарилган QCC схемаси ва шовқинни камайтирувчи чипида ишлайди. Шу сабабдан ҳам, сохта AirPods Pro ташқи кўриниши ва функцияси жиҳатидан оригинал маҳсулотга деярли ўхшаш. Бироқ ҳар икки қулоқчинни бир-биридан фарқлаш усуллари бор.

Поп-ап ойнасидан билиб олинг

Авалло, AirPods Pro сотиб олсангиз, ҳақиқий ёки сохталигини билиш учун iOS тизимингиз 13 версиядан юқори бўлиши керак. Қулоқчиннинг қувватлагич қутиси қопқоғини очганингизда, сохта AirPods Pro заряди фақат ёки 50 фоиз, ёки 100 фоиз бўлиб кўринади. Оригинал қулоқчинда эса ўнг ва чап қулоқчинлар ва зарядлаш қутисининг ҳақиқий заряди миқдори кўрсатилади.

Афсуски, ҳозирда мавжуд баъзи юқори даражада имитация қилинган AirPods Proлар ҳам оригинал қулоқчинники билан бир хил поп-ап ойнани кўрсата олади. Шунинг учун, қулоқчинни улаётганингизда очиладиган поп-ап ойнани кўлингиздаги маҳсулот оригинал ёки сохталигини тасдиқлашга асос қилиб олиш ҳар доим ҳам тўғри бўлмайди.

Энди, қувватлаш қутисидан битта қулоқчинни олинг, иккинчиси эса зарядда турсин. Шунда, ҳақиқий AirPods Proга улаиш поп-ап ойнаси кўйидагича ўзгаради:

Чап қулоқчин ҳали ҳам зарядлаш қутисидан бўлгани учун аккумулятор фоизи ёнида чақмоқ иконкаси турибди. Ўнг қулоқчин зарядланмаётгани учун эса унда фақат заряд фоизи кўрсатилади – чақмоқ расми йўқ. Аррленинг W1 ва H1 чиплари қулоқчиннинг исталган то-

монидан асосий қурилма сифатида фойдаланиш имконини бергани боис, ҳозирги мисолда ўнг қулоқчинни алоҳида ишлатишнинг мумкин бўлади. Ҳақиқий қулоқчинда 10 дақиқа қўшиқ тингласангиз, қувват миқдори кескин камайиб кетади. Клонларда эса заряд 90 фоиздан кўп қилиб кўрсатилади.

Серия рақамидан фойдаланинг

Оригинал AirPods Proларга алдейтлар келади, клонларга эса йўқ.

Қулоқчинингиз ҳақиқийлигини билиш учун унинг серия рақамидан фойдалансангиз ҳам бўлади. Бунинг учун:

1. iPhoneдан Созламалар > Умумий > Ҳақида > AirPods Proга ўтинг.
2. AirPods зарядлаш қутисини бир марта ўчириб-ёқинг. Шунда, SEID хабари остида AirPods менюси пайдо бўлади.
3. Менюга ўтиб, қулоқчиннинг серия рақамини кўринг ва буни AirPods Pro қутчасида ёзилган серия рақами билан таққосланг.
4. Зарядлаш қутиси қопқоғининг чап томондаги серия рақамини кўринг.

Ҳар учала серия рақами бир хил бўлса, демак, сизда оригинал наушник бор. Агар рақамлар турлича бўлса, демак клондан фойдаланяпсиз.

Икки жуфт AirPodsни

бир вақтнинг ўзида улаб кўринг

Ҳаммамизга маълум, iOS 13да ишловчи iPhoneга бир вақтнинг ўзида икки жуфт (яъни, тўрт донга) AirPodsни улаш мумкин (умумий аудио улаиши). Айни дамда, бу функция фақат оригинал AirPods ва Beats қулоқчинлари билангина ишлайди. Агар икки жуфт AirPodsни iPhoneингизга тенг улай олсангиз, сохта AirPodsга дуч келганингизни тушунарверинг.

Хулоса

Юқорида келтирилган усуллар сизга фойда беради, деб умид қиламиз. Агар 250 долларга оригинал AirPods Pro сотиб олмақчи бўлсангиз, харидни ишончли дўконлардан, масалан, Аррленинг ўзидан амалга оширинг. Агар қулоқчин учун бунча харажат қилишни хоҳламансангиз, клон AirPods Pro ҳам сизни қониқтириши мумкин. Асосийси, оригиналнинг нархида сохта наушник сотиб олмансангиз бўлгани!

ШАКАРНИНГ ҲАМ ОЗИ ШИРИН

Ўлкамизда жазирама ёз. Музқаймоқлар савдоси авжида. Ҳам мазали, ҳам ҳузурбахш музқаймоқлар тури шу қадар кўпки, таъбга мосини танлашга ҳам қийналади одам. Аммо кўп музқаймоқ ейиш зарарли дейишади. Ҳўш, кимларга мумкин эмас? Қандай вазиятларда тавсия этилмайди? Sputnik радиосига берган интервьюсида шифокор-терапевт, тиббиёт журналисти Олга Кашубина шулар ҳақида маълумот берибди.

“Музқаймоқнинг асосий зарари – таркибидаги қанд моддаси, – дея тушунтиради Олга Кашубина. – Агар одам соппасоғ бўлса, совуққа ҳеч қандай қарши кўрсатмаси бўлмаса, дейлик, тиш ёки милк касалликлари бўлмаса, бемалол ейиши мумкин. Фақат музқаймоқ еяётганда қанд миқдорини назорат қилишни унутмаслик керак. Шунчаки кунлик меъёрни ошириб юбормасликка ҳаракат қилинг. Агар овқатланиш тартибига амал қилаётган бўлсангиз, музқаймоқ миқдорини чеклашнингизга тўғри келади. Бу ширин маҳсулот, уни десерт сифатида истеъмол қилган лозим”.

Айнан таркибида кўп миқдордаги қанд туфайли музқаймоқ болаларнинг тишига зарар етказиши мумкин, дея огоҳлантириб мутахассис. “Музқаймоқ соғлом тишларга салбий таъбир ўтказиб, қариеси келтириб чиқариши мумкин. Шу боис бола музқаймоқни егандан сўнг ҳеч бўлмаса тишларини яхшилаб тозалаш ювиши лозим”, – дея тавсия қилади шифокор.

Сутга аллергияси бор кишилар ушбу десертдан бош тортиши зарур. Ўзида лактоза ферменти етишмайдиган кишилар эса музқаймоқни чекланган миқдорда ейиши лозим. “Агар сутга тоқат қилолмасангиз, яъни ўз лактоза ферментингиз етишмаса, музқаймоқ егандан сўнг ичакларда нохуш аломатлар пайдо бўлади. Бундай ҳолатда, яхшиси, оз миқдорда музқаймоқ еган маъқул. Сутга аллергиянгиз бўлмаса, бунинг хавфи жойи йўқ. Одатда сутга аллергияси бор одамлар ҳеч қачон музқаймоқ ейишмайди”, – дея изоҳлайди у.

Кашубинанинг таъкидлашича, музқаймоқ туфайли шомлаб қолиш эҳтимоли жуда кам. “Музқаймоқ кескин ҳарорат ўзгаришидан шомлаб қолиши учун тана ҳароратини бирдангиз пасайтира олмайди. Овоз хиралашини товуш пайчалари совқотиши билан боғлиқ. Бу саломатлик учун хатарли эмас, ҳол-аҳволга ҳам таъсир ўтказмайди”, – дейди Олга Кашубина.

АТИГИ БИР ҲАФТА САБР

Ширинликка ўқликдан қутулиш учун аслида бир ҳафта кифоя қилади. Тўғри, бошида қийналасиз, лекин бир амаллаб чидасангиз, диабетга қарши курашишингиз осон кечади. Швециялик диетолог Фредрик Паулун бу сирни фош этди, деб ёзмақда Expressen нашри.

Хусусан, мутахассис спорт билан шуғулланишни маслаҳат беради – жисмоний фаоллик туфайли одам организмидофамин, серотонин ва эндорфинлар ишлаб чиқаради. Иккинчи йўли – стрессдан халос бўлиш. Негаки, стресс аксарият ҳолатларда одамни ширинлик ейишга ундайди. Яна бир сир – ёқимли машғулотлар билан банд бўлиш: илиқ ванна, муסיқа, филм. Паулун, шунингдек, тўйиб ухлашни, кўпроқ сув ичишни, оқсилга бой таомлар истеъмолни кўпайтиришни маслаҳат беради.

<p>Xabar</p> <p>МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА КОМУНИКАЦИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВАЗИРЛИГИ</p> <p>Бош муҳаррир Абдугани АБДУРАҲМОНОВ</p>	<p>ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Шухрат СОДИҚОВ (Ҳайъат раиси), Назиржон ҲАСАНОВ, Коммуна ИРИСБЕКОВА, Тўлқин ТЕШАБОВЕВ, Лутфилло ТУРСУНОВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Усмонжон ЙЎЛДОШЕВ (масъул котиб).</p>		<p>МАНЗИЛИМИЗ: 100000, Тошкент шаҳри, Амир Темури 1-тор кўчаси, 2-уй (мўлжа: Олов бозори). Телефонлар: 71-234-18-59, 71-234-18-31, факс: 71-234-17-91. E-mail: info@xabar.uz</p>									
	<p>Тахририятга келган кўлэзма ва суратлар эгаларига қайтарилмайди. Муаллифларнинг фикрлари тахририят фикридан фарқланishi мумкин. Нашримиздан кўчириб босилганда “Xabar”дан олинганлиги кўрсатилиши шарт.</p>		<p>Газета тахририят компютер базасида терилди ва саҳифаланди. Дизайнер: Аслиддин БЎРИЕВ. Навбатчи: Барно СУЛТОНОВА</p>									
<p>Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 0016 рақами билан 2013 йил 23 июлда рўйхатта олинган.</p>	<p>Газета ҳафтанинг жума куни чиқади</p>	<p>“Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, “Буюк Турон” кўчаси, 41-уй.</p>	<p>G-657 сонли буюртма. Офсет усулида босилди. Қоғоз бичими А-3, ҳажми 4 босма табоқ. Адади: 4613 нусха.</p>	<p>ISSN 2010-6424 Босишга топширилди — 23.00. Босишга топширилиш вақти — 24.00.</p>								
<p>Вилоят муҳбирлари:</p>	<p>Андижонда 226-47-80</p>	<p>Бухорода (99)854-7305</p>	<p>Жиззахда (94) 199-95-64</p>	<p>Наманганда (91) 353-71-25</p>	<p>Навоийда 225-91-10</p>	<p>Нукусда 554-35-45</p>	<p>Самарқандда (91)557-84-44</p>	<p>Термизда (91)235-88-68</p>	<p>Тошкентда 234-18-59</p>	<p>Урганчда (97) 211-65-05</p>	<p>Фарғонада 244-18-05</p>	<p>Қаршида (93)931-08-99</p>